

Verdringing en ondoelmatigheid door internationalisering van het hoger onderwijs

Is het hoger onderwijs nog wel zo doelmatig voor Nederlanders nu een substantieel percentage van de studenten buitenlands is en de onderwijstaal veelal Engels? Internationalisering van het universitair onderwijs levert niet alleen economisch gewin maar ook verdringing van en ontoegankelijkheid voor Nederlanders. De Wet internationalisering in balans verandert daar onvoldoende aan.

Inhoud

Verdringing en ondoelmatigheid door internationalisering van het hoger onderwijs.....	1
Samenvatting.....	2
Aantal en aandeel internationale studenten.....	5
Netto kosten/opbrengsten internationale studenten	6
Engelstalige opleidingen.....	11
Effect Engelstalig onderwijs op academische prestaties	13
Verdringing van het Nederlands als onderwijstaal.....	19
Verdringing van nationale inhoud door internationale inhoud.....	26
Verdringing Nederlandse studenten door internationale studenten.....	27
Verdringing afgestudeerden door buitenlandse kenniswerkers.....	34
Conclusie: verdringing door internationalisering ondoelmatig voor Nederlanders.....	37
Appendix.....	41

Samenvatting

In studiejaar 2024/25 studeerden er 131.000 internationale diplomastudenten in het Nederlands hoger onderwijs. Aan de universiteiten is het aandeel internationale studenten 27% en in het hbo is dit bijna 9%. De inkomende studentenmobiliteit is ruim 5 keer zo groot als de uitgaande. Studiemi-gratie vertoont dus een disbalans.

Tegenover de opleidingskosten voor de diplomastudenten uit de EER staan de op lange termijn cumulatief te verwachten belastinginkomsten van de EER-alumni na afstuderen, zolang zij in Nederland werkzaam blijven. Voor de niet-EER-studenten tellen ook de te verwachten belastinginkomsten na afstuderen zolang zij in Nederland werkzaam blijven. Blijfkans, arbeidsmarktparticipatie en bruto loon zijn bepalend voor schatting van de netto fiscale bijdrage van studie immigranten. Over hun gehele levensloop beschouwd kan de netto fiscale bijdrage van het internationale studentencohort 2024/2025 geschat worden op 4,5 miljard euro. Het economisch nadeel van beëindiging van internationale studenteninstroom in de opleidingen economie en bedrijfskunde is door SEO geschat op 19 miljoen tot maximaal 89 miljoen euro per jaar. Invoering van de Wet internationalisering in balans inclusief de Toets anderstalig onderwijs zou voor 5 universiteiten in de randstad op lange termijn cumulatief een bbp-nadeel van 3,9 tot 4,8 miljard euro veroorzaken en voor de rijksoverheid een voordeel van 80 tot 132 miljoen euro. In deze ogenschijnlijk gunstige opbrengst schattingen van internationale studie immigratie zit veel onzekerheidsmarge. Maar effecten van eventuele krimp van werkgelegenheid, van verdringing van Nederlandse alumni en effecten op de woningmarkt zijn niet ingecalculleerd.

Van de universitaire masteropleidingen wordt ruim 70% in het Engels gegeven. De universitaire bacheloropleidingen worden voor 33% in het Engels gegeven. De verengelsing van opleidingen is doorgeschoten en om dat voor wat betreft de bacheloropleidingen te redresseren is het wetsvoorstel Wet internationalisering in balans in behandeling. De Toets anderstalig onderwijs die afwijking van het Nederlands als onderwijstaal mogelijk maakt wanneer aan specifieke doelmatigheidscriteria voldaan wordt, zal niet worden toegepast op het bestaande opleidingsaanbod maar alleen op nieuwe bacheloropleidingen. Het bestaande bachelor-opleidingsaanbod wordt in afspraken tussen de universiteiten (UNL) en de minister enigszins ingeperkt wat betreft het Engels als onderwijstaal en de toelating van internationale studenten. Daarmee is een belangrijk sturingsinstrument aan de wet ontvallen. De vraag is wat er van dit wetsvoorstel terecht komt. Real-time vertaaltechnologie (vertaaloordopjes) is intussen zover ontwikkeld dat de vraag gerechtvaardigd is of afwijken van het Nederlands als onderwijstaal omwille van internationale studenten nog wel zo noodzakelijk is.

Doordat het Engels als tweede taal bij Nederlanders minder geautomatiseerd is en het vocabulaire aanzienlijk beperkter is, brengen taalbegrip en taalproductie in deze (niet dominante) taal een grotere cognitieve belasting met zich mee. Door de combinatie van tweede taalverwerking en vakinhoudelijke kennisverwerking ontstaat overbelasting van het werkgeheugen. Daar komt bij dat de didactiek van docenten in een tweede taal suboptimaal is door minder vloeiend spreken, minder helderheid, minder grammaticale en lexicale rijkdom, minder improvisatievermogen en levendigheid. Daarom valt een nadelig effect van Engelstalig onderwijs op studieprestaties van Nederlandse studenten logisch af te leiden.

Onderzoek wijst op samenhang tussen taalvaardigheid in het Engels als tweede taal en studieprestaties bij Engelstalig onderwijs. Maar vergelijkend onderzoek naar het effect van Engelstalig onderwijs versus onderwijs in de eerste (nationale) taal op studieprestaties toont niet eensluidend

een nadelig effect. Sommige onderzoeken wijzen uit dat academische prestaties bij onderwijs in het Engels als tweede taal slechter zijn dan academische prestatie bij onderwijs in de eerste (nationale) taal. Andere onderzoeken wijzen uit dat er geen verschil in effect op studieprestaties is tussen onderwijs in het Engels en onderwijs in de eigen taal. Reviewstudies komen uit op overwegend geen nadelig effect. Bedacht moet worden dat compenserende studietijd of studie-inzet meestal niet meegenomen wordt in het onderzoek. In de doorgaans quasi-experimentele onderzoeksopzet is sprake van zelfselectie bij de groepssamenstelling; door hun opleidingskeuze wijzen studenten zichzelf toe aan onderwijstaal.

Hoewel er veel indirect bewijs is voor nadelig effect van het Engels als onderwijstaal op het academisch presteren van Nederlandse studenten, is daarvoor niet eensluidend bewijs uit vergelijkend effectonderzoek.

De hoofdregel in de thans geldende WHW is dat Nederlands de onderwijstaal is, waarop voor onderwijsonderdelen incidenteel uitzondering gemaakt kan worden en in een andere taal onderwezen mag worden. De ontstane praktijk is er een waarbij, doorgaans nauwelijks gemotiveerd, voor hele opleidingen op de hoofdregel uitzonderingen worden gemaakt in de vorm van verdringing van het Nederlands (L1) door Engels als onderwijstaal (L2). Via het wetsvoorstel Wet internationalisering in balans (WIB) wordt nagestreefd om de doorgeslagen internationalisering en verengelsing van het hoger onderwijs terug te dringen door doelmatigheidscriteria te stellen aan (nieuwe) Engelstalige opleidingen.

Tevens is de WIB gericht op bevordering van de Nederlandse taalvaardigheid voor alle studenten. De bescherming en bevordering van een officiële taal van een lidstaat van de EU betreft een gerechtvaardigd belang ondanks het vrij verkeer van personen binnen de EU. Er is evenwel geen referentieniveau gedefinieerd dat boven het eindniveau Nederlandse taal 4F van het eindexamen vwo ligt. Het Nederlands als onderwijstaal lijkt door het oprukkende Engels verdrongen te zijn uit de beleidsaandacht, waardoor er voor bachelor en master geen taalcompetentie vereisten voor academische uitstroom zijn vastgesteld. Druk om wetenschappelijk te publiceren in Engelstalige tijdschriften bevordert ook niet de ontwikkeling van het Nederlands als academische vaktaal. Als gevolg van verengelsing van onderwijs en onderzoek en terughoudendheid in het definiëren van een streefniveau taalvaardigheid Nederlands voor het universitair onderwijs (5F) wordt naleving van de wettelijke plicht tot bevordering van het Nederlands lastig toetsbaar. De vraag is of bevordering van Nederlandse taalvaardigheid geen dode letter in de WHW blijft.

Met de verengelsing van opleidingen treedt ook internationalisering van studie-inhoud op. Nederlandse thema's worden vervangen door internationale kwesties, Nederlandse bronnen worden onbruikbaar en interculturele competenties worden leerdoelen. Met de internationalisering ontstaan risico's van dictatoriale buitenlandse regimes zoals ongewenste kennis export en inperking van academische vrijheid. Segregatie tussen praktisch en theoretisch opgeleiden wordt versterkt door de scheidslijn Nederlands versus Engels die samenvalt met opleidingsniveau. Hoewel publiek bekostigd, ontstijgen grotendeels Engelstalige universiteiten de Nederlandse samenleving.

Het Nederlandse publiek bekostigde hoger onderwijs zou primair Nederlandse studenten moeten dienen. Door de combinatie van internationale toestroom en selectie kunnen Nederlandse studenten in de praktijk van de gecreëerde concurrentieslag, verdrongen worden door buitenlandse studenten. Dit risico ontstaat wanneer de opleidingscapaciteit beperkt is en bij de selectieve toegang tot masteropleidingen. Zelfs in anticipatie op de concurrentieslag werkt zelfselectie al verdringing van achtergestelde Nederlandse studenten in de hand. Afspraken inzake de Europese hoger onderwijsruimte en het EU-recht op vrij verkeer van personen conflicteren met de bedoeling het

Nederlandse hoger onderwijs voor Nederlanders toegankelijk te houden. Bij de toegang tot HO-opleidingen mag geen onderscheid gemaakt worden tussen Nederlanders en ingezetenen van andere EU-lidstaten. Onderwijstaal lijkt daardoor het enige indirecte sturingsinstrument voor een rem op internationale toestroom.

In de veelal selectieve masteropleidingen bestaat de instroom voor 33% uit internationale studenten. Wat opvalt is dat internationale instroom in opleidingen weinig relatie vertoont met arbeidsmarktrelevantie en tekortsectoren. Tevens valt op dat Nederlandse kandidaten bij technische opleidingen in tekortsectoren het naar verluidt afleggen tegen internationale kandidaten met hogere vooropleidingscores.

Bewijs voor verdringing van Nederlandse studenten door internationale instroom in opleidingen valt alleen indirect te verzamelen. Er lijkt met opzet geen goed opgezet onderzoek gedaan te worden naar verdringing van Nederlanders door buitenlanders bij de toegang tot HO-opleidingen.

Nederlandse alumni kunnen verdrongen worden door internationale alumni of buitenlandse kenniswerkers. Dit risico zal toenemen nu de arbeidsmarkt in menige sector minder krap wordt en de prognoses voor het arbeidsmarktperspectief tot 2030 minder gunstig zijn. Studie-immigratie en arbeidsimmigratie zou dan minder vanzelfsprekend moeten zijn om verdringing van Nederlandse alumni te voorkomen. Van de bijna 400.000 werklozen is ongeveer een derde hoger opgeleid. In 2024 waren er 118.000 hoger opgeleide werklozen. Het hoger opgeleide werkloze arbeidspotentieel doet vrezen dat internationale alumni Nederlandse afgestudeerden op de arbeidsmarkt beconcurreren en verdringen, al zal dit per sector verschillen.

Hoewel er indirect bewijs is voor verdringing van Nederlanders door verengelsing en internationalisering van het hoger onderwijs, ontbreekt het aan adequaat onderzoek en monitoring van verdringingseffecten. Verdringing vindt in met name de universitaire opleidingen plaats door achterstelling van Nederlandse studenten met een tweede taal (Engels) als onderwijstaal, door internationale studententoeestroom in combinatie met selectieve toelating, door verdringing van de Nederlandse taal als onderwijstaal en verdringing van op de Nederlandse context gerichte vakinhoud. Na afstuderen vindt verdringing op de arbeidsmarkt plaats bij de zoektocht naar werk. Verdringing van Nederlanders in opleiding en werk maakt internationalisering van het hoger onderwijs ondoelmatig.

Aantal en aandeel internationale studenten

Internationale studenten zijn studenten die niet over de Nederlandse nationaliteit beschikken en het diploma voortgezet onderwijs buiten Nederland hebben behaald¹. In studiejaar 2024/25 studeerden er 131.000 internationale diplomastudenten in het Nederlands hoger onderwijs. Van de internationale diplomastudenten volgt 26,2% een hbo-bacheloropleiding, 43,5% een wo-bachelor en 27% een wo-masteropleiding. In studiejaar 2024/2025 heeft 16,6% van de studenten in het Nederlandse hoger onderwijs zowel een buitenlandse nationaliteit als een buitenlandse vooropleiding². Van alle studenten op universiteiten was 27,2% internationaal, tegenover 8,6% in het hbo³. Het aantal internationale studenten in wetenschappelijk onderwijs (wo) bedraagt in 2024: 91.966 (waarvan 66.498 uit EER⁴ en 25.468 uit niet-EER)⁵. In studiejaar 2024/2025 volgden 56.991 buitenlanders een universitaire bachelor en 35.383 buitenlanders een universitaire master. Van de masterstudenten in het WO in 2024/2025 is 29% internationaal⁶. Van de internationale studenten is ongeveer driekwart (72,3%) afkomstig uit de EER en het overige kwart (27,7%) afkomstig uit niet-EER landen⁷. De instroom (nieuwe inschrijvingen) internationale studenten in het wo bedroeg in 2024 ongeveer 25.700 uit EER-landen en 11.500 uit niet-EER-landen⁸.

2024/2025	internationals	bachelor	master	totaal
hbo	EER	25567	2744	28311
	niet-EER	8797	1524	10321
	totaal hbo	34364	4268	38632
wo	EER	43199	23316	66515
	niet-EER	13792	12065	25857
	totaal wo	56991	35381	92372
				131004

Figuur 1 Aantal internationale studenten naar opleidingstype en herkomstregio (bron: Nuffic Inkomende diplomamobiliteit hbo/wo 2024/2025)

Duitsland (EER) en China (niet-EER) zijn relatief veelvoorkomende landen van herkomst van studie-immigranten.

Tabel 1 Aantal internationale studenten naar opleidingssector (bron NUFFIC)

sector (hbo en wo) 2024	aantal internationale studenten	Duitsland	China
economics	35987	6480	1609
engineering	23942	1513	1231
behavioral and social sciences	18983	5419	520

¹ Definitie CBS in de toelichting op tabel HO internationale studenten nationaliteit: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85124NED/table?ts=1763458338083>

² <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85124NED/table?ts=1757324971164>

³ <https://www.nuffic.nl/en/research-facts-and-figures/research/fact-sheet-on-international-students-in-higher-education> Factsheet internationale studenten 2025 NUFFIC

⁴ De EER (Europese economische ruimte) bestaat uit alle 27 landen van de Europese Unie (EU) plus IJsland, Liechtenstein en Noorwegen. Zwitserland is niet onderdeel van de EER maar haar diplomastudenten betalen een verlaagd (wettelijk) collegegeld op basis van afspraken. Zwitserland wordt hier daarom tot de EER-categorie gerekend. Via de rijksbijdrage onderwijs bekostigt Nederland de opleiding van EER-studenten in aanvulling op het door hen betaalde collegegeld.

⁵ <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/onderwijs/internationale-studenten>

⁶ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85125NED/table?ts=1757325346409>

⁷ <https://www.nuffic.nl/onderzoek-en-cijfers/onderzoeken/factsheet-internationale-studenten-hoger-onderwijs>

⁸ https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/hoger-onderwijs/kwaliteit/overzicht/indicatoren/instroom-internationale-studenten-absolute-aantallen?utm_source=chatgpt.com

language and culture	17199	1785	1009
natural sciences	11213	1045	884
interdisciplinary	7887	1378	211
law	5486	617	139
healthcare	4823	947	71
agriculture and natural environment	3783	500	444
education	1701	313	0
	131004	19997	6118

Over de afgelopen 14 jaar is het aantal niet-Nederlandse studenten meer dan verdubbeld: van 55.000 in studiejaar 2011/2012 tot 131.000 in studiejaar 2024/2025. Het jaarlijkse groeipercentage van internationale studenteninschrijvingen vertoont een grillig verloop en vermindert de laatste jaren⁹. Het aantal uitgaande Nederlandse studenten is veel kleiner dan het aantal inkomende buitenlandse studenten. Zo waren er in 2021 18.459 uitgaande diplomastudenten¹⁰ tegenover 112.600 inkomende diplomastudenten¹¹ dus ruim vijf keer zoveel inkomende studenten als uitgaande internationale diplomamobiliteit. Er is dus een grote disbalans in internationale diplomamobiliteit.

Netto kosten/opbrengsten internationale studenten

Het aantrekken van buitenlands talent voor de Nederlandse economie is de drijfveer achter internationaliseringsbeleid van de regering (kabinetten Rutte). Hoewel de EER-studenten de Nederlandse overheid een rijksbijdrage per student aan opleiding kosten, dragen ze na afstuderen, voor zover ze in Nederland verblijven en werken, via belastingheffing bij aan de overheidsfinanciën. De bekostigingssystematiek bevat prikkels die hoger onderwijsinstellingen stimuleren tot instroom van internationale studenten¹², ook al wordt het aandeel variabele bekostiging (61% van onderwijsdeel wo) op basis van studentenaantallen gemotiveerd met onderwijskwaliteit waartoe concurrentie om studenten zou leiden¹³. Bij een daling van 10% van het aantal EER studenten bedraagt de misgelopen baten €13 miljoen per jaar tot 2037 voor de universiteiten doordat de netto baten per student €1479 zijn. Een daling van 10% van het aantal niet-EER studenten levert misgelopen baten van €12 miljoen per jaar tot 2037 voor de universiteiten¹⁴. Voor 2037 wordt evenwel een groter aantal internationale studenten in het wo verwacht dan in 2025 in het wo staat ingeschreven: 89.593 EER studenten en 34.171 niet-EER studenten. Daardoor wordt de verwachte afname van Nederlandse studenten merendeels gecompenseerd door toename van internationale studenten.

Van de internationale afgestudeerde masters is na 5 jaar nog 25% in Nederland. Van hen is 80% werkzaam; onder Nederlandse afgestudeerden is dat 90%. Een jaar na afstuderen is het verschil in werkzaamheid tussen internationals en Nederlandse afgestudeerden groter: dan heeft 64.9% van de

⁹ <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2025-05/nuffic-inkomende-diplomamobiliteit-in-het-nederlandse-hbo-en-wo-2024-25.pdf>

¹⁰ <https://www.nuffic.nl/en/dutch-degree-students-abroad>

¹¹ https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/hoger-onderwijs/kwaliteit/internationalisering/inkomende-internationale-mobiliteit?utm_source=chatgpt.com

¹² <https://www.onderwijsraad.nl/documenten/2024/02/06/advies-wetsvoorstel-wet-internationalisering-in-balans>

¹³ Verdiepende analyse bij Kamerbrief bekostiging en bekostigingsvarianten hoger onderwijs

¹⁴ PWC (2024) Benchmark 2024 vanuit openbare data 2023-2028.

afgestudeerde Nederlanders werk en 48.3% niet-EER afgestudeerden en 38.3% EER afgestudeerden¹⁵. Kennelijk vinden de buitenlanders als ze afgestudeerd zijn moeilijker een baan.

Internationalisering leidt op den duur tot verdringing van kostenbesteding aan andere zaken dan onderwijs en ook tot een lagere bekostiging per student, doordat er uit de rijksbegroting aanzienlijk meer EER-studenten opgeleid worden terwijl de totale rijksbijdrage niet proportioneel gestegen is. De netto opbrengst van het opleiden van buitenlandse studenten hangt af van hun verblijfsduur, gesteld dat er wel banen voor hen zijn¹⁶. Bij berekening van de netto fiscale opbrengst van studie immigratie wordt stilzwijgend uitgegaan van de assumptie dat er voldoende arbeidsplaatsen zijn voor zowel Nederlandse als buitenlandse alumni waardoor er geen verdringing van Nederlandse afgestudeerden door internationale alumni plaatsvindt. De vraag is hoe realistisch die aanname op de lange termijn is.

Op basis van de feiten valt niet overeind te houden dat de studiemigranten voorzien in tekorten op de arbeidsmarkt, want de sectoren gedrags- en maatschappijwetenschappen en taal en cultuur, die door de internationale studenten relatief veel worden gekozen, vormen geen tekortsectoren. Bij taal en cultuuropleidingen is 21% van de studenten buitenlander, bij gedrag en maatschappij opleidingen is 30% van de studenten buitenlander, terwijl dat in de techniek opleidingen geldt voor 14%. Voor een master gedrag en maatschappij kent het ROA een indicator toekomstig arbeidsmarktperspectief van 1,09 toe met als typering 'matig'. Voor techniek kent het ROA¹⁷ een indicator toekomstig arbeidsmarktperspectief van 1,00 toe met als typering 'goed'. De verdeling van buitenlandse studenten over de opleidingssectoren komt dus niet overeen met arbeidsmarktcrapte als doelmatigheidscriterium.

Disbalans tussen inkomende en uitgaande studentenmobiliteit¹⁸ doordat de immigratie van studenten sterk overheerst boven de emigratie, maakt de investeringskosten in opleiding voor Nederland in EU-verband buitenproportioneel hoog. Dat zou anders zijn wanneer de landen van herkomst, in plaats van het land van ontvangst, de buitenlandse opleiding van hun inwoners zouden bekostigen.

Volgens CPB-onderzoek uit 2019 naar de economische effecten van internationalisering¹⁹ leveren buitenlandse studenten meer baten op dan ze kosten voor de Rijksbegroting. Het saldo van de contante waarde van kosten en baten na de studie is positief voor inkomende studenten aan zowel hbo- als wo-opleidingen en voor zowel herkomst uit EER als uit niet-EER-landen. Studenten uit niet-EER-landen, leveren gemiddeld echter meer op (€68.500 voor een hbo-student en €96.300 voor een wo-student) doordat hun blijfkans hoger is dan die van studenten uit EER-landen (respectievelijk €5.000 en €16.900 euro voor hbo- en wo-student). Bovendien bekostigen zij hun onderwijs zelf met het kostendekkend instellingscollegegeld, terwijl EER-studenten door de Nederlandse overheid via de rijksbijdrage bekostigd worden, naast het door henzelf te betalen reguliere collegegeld. Met behulp van ChatGPT is hieronder de netto-fiscale bijdrage voor twee cohorten studenten berekend: de internationale studenten die in het studiejaar 2018/2019 ingeschreven stonden als diplomastudent en de internationale studenten die in het studiejaar 2024/2025 ingeschreven stonden als

¹⁵ <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2025-05/nuffic-stay-rate-and-labour-market-position-of-international-graduates-2013-2022.pdf>

¹⁶ https://www.eerstekamer.nl/overig/20190906/ibo_internationalisering_van_het/document

¹⁷ Bakens, J., Cobben, L., Abbink, H., Meijer, R., Dijkman, S., Fouarge, D., & Pestel, N. (2023). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2028. ROA. ROA Reports Nr. 003 <https://doi.org/10.26481/umarep.2023003>

¹⁸ Rathenau Instituut (juni 2024) Factsheet Internationalisering in perspectief: aantallen studenten, studiekeuzes en arbeidsmarkt

¹⁹ CPB (2019) *Economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs en mbo*. <https://www.cpb.nl/de-economische-effecten-van-internationalisering-het-hoger-onderwijs-en-mbo-0>

diplomastudent in hbo of wo. Tussen die beide cohorten ingeschrevenen kan overlap bestaan. De netto-fiscale bijdrage representeert de verhouding tussen overheidsinkomsten en -uitgaven, die een directe impact heeft op de begrotingsbalans. Aangezien internationalisering jarenlang overheidsbeleid is geweest, is het effect op de overheidsfinanciën relevant. In de gemiddelde netto fiscale bijdrage per student zitten aannamen verdisconteerd over de blijfkans na afstuderen per subgroep studenten en over hun arbeidsparticipatie. Vijf jaar na afstuderen verblijven nog 26% van de internationale alumni in Nederland. Van de alumni uit de EER is een jaar na afstuderen 37% nog in Nederland en 5 jaar na afstuderen 21%. Van de alumni uit de niet-EER is een jaar na afstuderen 55% nog in Nederland en 5 jaar na afstuderen 39%²⁰. Het ROA heeft de blijfkans naar opleidingstype en buitenlandse regio van herkomst bepaald. In de sector techniek en ICT is de blijfkans het grootst.

Blijfkans internationale alumni		1 jaar na afstuderen	5 jaar na afstuderen
hbo	EER	21%	15%
	niet-EER	52%	39%
wo	EER	25%	16%
	niet-EER	42%	30%

Figuur 2 Blijfkans internationale alumni naar onderwijstype en regio van herkomst (bron: ROA Blijfkansen van afgestudeerde internationale studenten uit het Nederlandse hoger onderwijs en hun impact op arbeidsmarktramingen p.25)

Categorie	Aantal studenten	Netto per student (€)	Totale bijdrage (€)
EER - WO	66515	€ 16.900	€ 1.124.107.843
EER - HBO	28311	€ 5.000	€ 141.555.700
Non-EER - WO	25857	€ 96.300	€ 2.490.004.351
Non-EER - HBO	10321	€ 68.500	€ 706.978.910
Totaal	131004	netto-fiscale bijdrage internationalisering	€ 4.462.646.804

Figuur 3 Berekening netto-fiscale bijdrage internationale studenten cohort 2024/2025 (bronnen: CPB 2019 en NUFFIC 2025)

Tegenover dit niet geringe geschatte netto positieve effect van alle in 2024/2025 ingeschreven internationale studenten op de overheidsfinanciën cumulatief over zeer lange termijn van 4,5 miljard euro, staan andere maatschappelijke nadelen zoals een bijdrage aan de overbevolking van Nederland, nog meer concurrentie tussen woningzoekenden en toename van concurrentie op de arbeidsmarkt. Meer internationale studenten en afgestudeerden jagen de huur- en koopwoningprijzen voor Nederlanders (lokaal) op. Meer concurrentie om banen bij lagere conjunctuur kan betekenen dat meer Nederlanders werkloos worden en een beroep op de sociale zekerheid doen. De aanname van volledige werkgelegenheid die ten grondslag ligt aan de berekende netto fiscale bijdrage is dubieus. In 2024 zijn er 118.000 werklozen met een hbo/wo opleidingsniveau; in 2014 waren dat er 156.000²¹.

SEO deed een maatschappelijke kosten/baten analyse naar opheffing van internationalisering bij de universitaire opleidingen economie en bedrijfskunde²² waar het aandeel Engelstalige bacheloropleidingen 47% is; 19.619 studenten economie stonden in studiejaar 2024/2025 ingeschreven aan universiteiten²³. Dat zou 70 miljoen aan opleidingskosten voor buitenlandse EER-studenten besparen, maar het ontbreken van niet-EER studenten zou 16 miljoen kosten. De netto-

²⁰ <https://www.nuffic.nl/en/stayrates-of-international-graduates>

²¹ <https://arbeidsmarktinzicht.nl/nederland/werkloosheid-1>

²² <https://www.seo.nl/publicaties/minder-internationale-studenten-economie-en-bedrijfskunde/>

²³ Nuffic (2025) Inkomende diplomamobilititeit in het Nederlands hbo en wo 2024-25.

kosten van opheffing van de internationalisering van de opleidingen economie en bedrijfskunde zou per jaar minstens 19 miljoen kosten tot mogelijk zelfs 86 miljoen als gevolg van een kleinere beroepsbevolking economen en bedrijfskundigen. De precisie van de berekening hangt af van inschatting van het verlies aan buitenlands arbeidspotentieel. Uit onderzoek bij bacheloropleidingen economie & bedrijfskunde en econometrie blijkt dat 22% van de internationale economiestudenten en bijna 30% van de econometriestudenten vier jaar na het afstuderen nog in Nederland werkt, voornamelijk bij multinationals in de Randstad²⁴.

Een vergelijkbaar onderzoek door SEO in opdracht van vijf universiteiten in de randstad²⁵ naar de economische gevolgen van minder internationale studenten in de Randstad, gericht op het economisch effect van invoering van de Wet internationalisering in balans met de Toets anderstalig onderwijs, voorspelt economisch nadeel door invoering van de WIB. Blijfkans, arbeidsparticipatie en brutoloon cumulatief over de levensloop van de internationals in Nederland, bepalen de waarde van de misgelopen arbeid van hen. SEO gaat daarbij uit van een daling van ruim 8000 internationale bachelorstudenten en van ongeveer 3500 internationale masterstudenten, per toekomstig jaar door invoering van de WIB. De baankans van masteralumni overstijgt de 80% niet. Volgens SEO neemt de blijfkans van internationale alumni per cohort toe. Bij een lage blijfkans van internationale studenten na afstuderen zou het verlies in bruto binnenlands produkt (bbp) 3,9 miljard euro tot maximaal 4,8 miljard euro bij een hoge blijfkans voor Nederland bedragen en dat is 0,3 tot 0,4 procent van het bbp. Het bbp-verlies daalt voornamelijk neer in de sectoren zakelijke dienstverlening inclusief vastgoedverhuur en financiële instellingen. Voor de rijksoverheid zouden er gedorven belastinginkomsten van 600 miljoen tot 750 miljoen euro zijn. Daar staat een besparing van studie-investeringskosten van 350 miljoen euro plus een besparing op sociale voorzieningen van 382 tot 472 miljoen euro tegenover. De misgelopen internationale studenten bij de vijf universiteiten in de Randstad leidt tot een netto positief effect voor de rijksoverheid van 80 tot 132 miljoen euro. De hoogte van het netto effect voor de rijksoverheid staat niet in verhouding tot de maatschappelijke kosten van 3,6 tot 4,4 miljard euro, zo concludeert SEO.

Het bbp en de netto-fiscale bijdrage zijn beide macro-economische indicatoren. Het bbp meet de totale economische output, terwijl de netto-fiscale bijdrage alle belasting- en premiebetalingen minus publieke kosten (onderwijs, zorg, uitkeringen, overige overheidsuitgaven) en inclusief opleidingskosten meet. Niet meegerekend in het bbp is het effect op belasting en sociale zekerheid, wanneer Nederlandse studenten door buitenlanders verdrongen worden uit opleidingen met een gunstig arbeidsmarktperspectief en uit banen. Het effect op huisvesting en vastgoedprijzen is evenmin verdisconteerd. Het bbp als indicator voor economische effecten van internationalisering, heeft een vergelijkbaar opkloppend effect als de toevoeging van buitenlandse studenten voor universitaire bekostiging had. Hoe meer arbeidskrachten, des te groter het bbp, maar dat geldt niet noodzakelijkerwijs het bbp per hoofd van de bevolking. De Brede Welvaart Monitor 2025 als indicator voor welvaart doet recht aan meer diverse componenten die welvaart beïnvloeden, waaronder besteedbaar inkomen, woonruimte, langdurige werkloosheid e.d. De effecten van internationalisering van het arbeidspotentieel op financiële zekerheid, het reële uurloon en de huisvestingslasten in relatie tot het loon, zullen voor Nederlandse werknemers ongunstiger worden, terwijl de bedrijfswinsten door een groter arbeidspotentieel zullen stijgen.

²⁴ Roesch, M., Karreman, B., & Loog, B. (2025). Wet internationalisering in balans beperkt het aanbod van economen in de Randstad. Economisch-Statistische Berichten.

²⁵ Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit van Amsterdam en Vrije Universiteit

Jan van de Beek stelt in zijn boek 'Migratiemagneet Nederland' (2024) dat studiemigranten die uit de EER afkomstig zijn alleen positief bijdragen in geval ze in Nederland blijven werken. Studiemigranten uit niet-EER landen leveren een wisselend beeld qua netto opbrengst voor de overheid, afhankelijk van hun land van herkomst. Van de blijvende studiemigranten uit Afrika en het Midden-Oosten doet minstens de helft beroep op de sociale zekerheidsvoorzieningen. Er ontstaat een negatieve zelfselectie, want juist die uitkeringsafhankelijken blijven in Nederland.

Een selectieve internationale topuniversiteit (selectie op IQ>135) gefinancierd door bedrijven die bèta-technici kunnen plaatsen, is daarom de oplossing die Van de Beek voorstelt.

De voordelen en nadelen van studiemigratie zijn ongelijk verdeeld.

De HO-instellingen dachten er financieringsvoordeel bij te hebben door een groter aandeel in de variabele rijksbekostiging: de marginale baten van een EER-student bestaat uit een deel van de variabele bekostiging (~ € 8.468 per student)²⁶. Op de langere duur heeft dit echter voor de universiteiten geresulteerd in een lagere bekostiging per student, dus in nadeel. Er ontstond een voorzienbare concurrentieslag tussen de HO-instellingen om ieders aandeel in de variabele bekostiging die op de lange duur voor alle instellingen nadelig uitpakt. Toename van studentenaantal die voor de helft is veroorzaakt door buitenlandse instroom, heeft aan de HO-instellingen de werkdruk sterk verhoogd in de afgelopen 10 jaar²⁷, ondanks verwoede pogingen om die werkdruk onder controle te krijgen. Wat betreft werkdruk kon daardoor in het onderwijs geen sprake zijn van een bronaanpak van deze factor van psychosociale arbeidsbelasting.

Voor zover studiemigranten als kenniswerkers in Nederland blijven werken en belasting afdragen ontstaat een netto voordeel voor de rijksoverheid, maar hun verblijfsintentie is onzeker. Het voordeel voor werkgevers/ondernemers bestaat evident uit een ruimer aanbod van personeel, zodat sterker op beoogd profiel geselecteerd kan worden en er tussen werknemers meer concurrentie is die de arbeidsvoorwaarden kan drukken. Dat effect wordt nog versterkt door studiemigranten met een sterke arbeidsethos en onderdanigheid in een gezagsverhouding met de werkgever, zoals geldt voor Chinezen. De kennismigrantenregeling levert de kennismigrant een groter besteedbaar nettoloon, dus meer koopkracht en meer financiële middelen voor huisvesting dan een Nederlandse werknemer met hetzelfde brutoloon²⁸. Na afstuderen heeft de studiemigrant recht op een zoekjaar voor hoogopgeleiden om een baan te vinden of een onderneming op te starten²⁹. De expatregeling die kennismigranten gedurende 5 jaar fiscaal bevoordeelt³⁰, benadeelt Nederlanders in de concurrentie om schaarste, zoals huisvesting. Bij gelijk werk ontvangen de buitenlanders een hoger netto loon dan de Nederlanders.

De nadelen van internationale studiemigratie betreffen de onderwijskwaliteit doordat het Engelstalig onderwijs Nederlandse studenten dwingt tot kennisverwerking in een vreemde taal die ze minder goed beheersen en Nederlandse stafleden dwingt tot onderwijs geven in een vreemde taal die ze eveneens minder goed beheersen waardoor hun didactisch vermogen wordt ondermijnd. Dit resulteert in een hogere cognitieve belasting voor zowel Nederlandse studenten als Nederlandse docenten. Bij selectie, bijvoorbeeld voor toegang tot de masteropleiding, krijgen studenten te maken

²⁶ PWC Benchmark 2024 vanuit openbare data 2023-2028.

²⁷ <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/publicaties/rapporten/2024/05/14/arbo-in-bedrijf-special-psychosociale-arbeidsbelasting-universiteiten>

²⁸ <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/287613/287613.pdf?sequence=1>

²⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/buitenlandse-werknemers/vraag-en-antwoord/wanneer-mag-een-kennismigrant-in-nederland-werken>

³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inkomstenbelasting/belastingvoordeel-buitenlandse-werknemers>

met meer concurrentie van studiemigranten, waardoor de selectiecriteria opgeschroefd kunnen worden en Nederlandse bachelor gediplomeerden eerder afvallen. Dit resulteert in onderbenutting van Nederlandse bachelor gediplomeerden.

Het lijkt erop dat bij de ogenschijnlijk positieve effecten van studiemigratie op de lange termijn, verdringing van Nederlandse studenten en Nederlandse afgestudeerden niet is ingecalculleerd.

Engelstalige opleidingen

De Bolognaverklaring (1999) als beginselverklaring over het creëren van een Europese ruimte voor hoger onderwijs³¹, ondertekend door 29 Europese ministers van Onderwijs, werd het startpunt voor grootschalige verengelsing van het hoger onderwijs in veel Europese landen, met Nederland voorop. Oorzaak en sturingsmiddel van internationalisering is het Engels als onderwijstaal in opleidingen. De uitzonderingsgrond die art.7.2.lid c WHW biedt om in een andere taal dan het Nederlands onderwijs te geven is tot op de bodem benut, waardoor de uitzondering de regel werd. Dit ondanks art.1.3 lid 5 WHW waarin staat: “De instellingen richten zich in het kader van hun werkzaamheden op het gebied van het onderwijs wat betreft Nederlandstalige studenten mede op de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands”. De afwijzing door de rechter van de vordering van Beter Onderwijs Nederland (BON) om de universiteiten Maastricht en Twente verdere verengelsing van bacheloropleidingen te verbieden omdat de verengelsing van hun psychologie bacheloropleidingen in strijd met de WHW zou zijn, toont hoe rekbaar de uitleg van de wet kennelijk is³². Volgens de rechter heeft BON onvoldoende concreet gemaakt waarom UM en UT in redelijkheid niet zouden hebben kunnen besluiten om de bacheloropleiding Psychologie in het Engels aan te bieden en is het oordeel aan de Onderwijsinspectie of de WHW wat betreft keuze van onderwijstaal voldoende wordt nageleefd. Wanneer men eerst de onderwijstaal in het Engels omzet en vervolgens buitenlandse studenten werft, valt altijd beroep te doen op de herkomst van studenten als uitzonderingsgrond voor afwijking van het Nederlands als onderwijstaal.

Van de universitaire bacheloropleidingen werd 33% in studiejaar 2024/2025 in het Engels gegeven³³. In de opleidingssector techniek gold dat voor 70% van de bacheloropleidingen. Van alle universitaire masteropleidingen is 71% in het Engels. In de sector natuur wordt 41% van de bacheloropleidingen in het Engels gegeven. In de sector techniek betreft dat 70%. In de sector natuur is 88% van de masteropleidingen in het Engels en in de sector techniek geldt dat voor 98% van de opleidingen³⁴.

Het Nederlands als onderwijstaal heeft alleen nog vaste voet aan de grond in WO-masteropleidingen voor het onderwijs, de gezondheidszorg en rechten. De Wet internationalisering in balans (WIB)³⁵ legt daaraan geen enkele inperking op, want de criteria voor anderstaligheid gelden uitsluitend voor bacheloropleidingen, maar niet voor masteropleidingen. Hoofddoelstelling van de WIB is het behouden en versterken van het Nederlands als onderwijstaal. Tevens is doel de instroom van internationale studenten in het hoger onderwijs beter te kunnen beheersen. In de bacheloropleidingen wordt onderwijs in het Nederlands gegeven tenzij anderstalig onderwijs doelmatig is. Op basis van de Toets anderstalig onderwijs kan beoordeeld worden of hogescholen en

³¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bolognaverklaring>

³² ECLI:NL:RBMNE:2018:3117 (r.o. 2.42, 2.43 en 2.44)

³³ <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/onderwijs/instructietaal-opleidingen-per-sector-en-universiteit>

³⁴ <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/onderwijs/instructietaal-opleidingen-per-sector-en-universiteit>

³⁵ https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/36555_wet_internationalisering_in

universiteiten op de juiste inhoudelijke gronden overgaan op anderstalig onderwijs. In de Tweede Kamer aangenomen moties hebben ertoe geleid dat de Toets anderstalig onderwijs, anders dan aanvankelijk de bedoeling was, niet op het bestaande Engelstalige opleidingsaanbod wordt toegepast, maar alleen op nieuwe opleidingen³⁶. De minister OCW heeft in ruil voor het vervallen van de Toets anderstalig onderwijs voor bestaand opleidingsaanbod, genoeg genomen met bindende bestuurlijke afspraken voor zelfregie door UNL om de internationalisering in bestaande opleidingen in evenwicht te brengen, dat wil zeggen internationale bachelor-instroom met 11% te doen dalen.³⁷ Maatregelen die daarvoor worden genomen zijn onder andere een meer gerichte numerus fixus op Engelstalige trajecten van opleidingen, een maximaal aantal plaatsen voor niet-EER-studenten en een noodfixus bij een onverwachte en grote groei van het aantal aanmeldingen bij een studie en sommige opleidingen met minder grote arbeidsmarktrelevantie omzetten naar het Nederlands. Ook zal met cursussen meer ingezet worden op het bevorderen van Nederlandse taalbeheersing bij internationale staf en studenten om hun blijfkans te vergroten. De WIB wijzigt de WHW wat betreft toegankelijkheid en taalbeleid.

Aangaande de Toets anderstalig onderwijs in het kader van de Wet internationalisering in balans spreekt de KNAW van “een grove ingreep in de institutionele autonomie”. De KNAW misbruikt het begrip autonomie van de instellingen in context van academische vrijheid om de universiteiten volledige vrijheid te laten in keuze van onderwijstaal³⁸. Daarmee zou principieel worden afgeweken van art.7.2 WHW.

Natuurlijk heeft onderwijstaal direct invloed op de (on)toegankelijkheid van het hoger onderwijs en de doelmatigheid ervan, maar niet direct op het curriculum en op de eindtermen, in tegenstelling tot wat de KNAW beweert. Toegankelijkheid, doelmatigheid en onderwijskwaliteit lijkt eerder een stelselverantwoordelijkheid van de minister van OCW te zijn, dan deze aan instellingsautonomie van universiteiten over te laten. Verminderde toegankelijkheid, ondoelmatigheid en suboptimale onderwijskwaliteit door Engels in plaats van Nederlands als onderwijstaal, duperen de Nederlandse jongeren en ook de Nederlandse belastingbetaler die het HO bekostigt.

Technische ontwikkeling van real-time vertaaltechnologie³⁹ spraakvertaler met vertaal-oortjes als device⁴⁰ maken het Engels als internationale taal voor deelname van internationale studenten minder noodzakelijk. Hiervan gebruik makend kunnen internationale studenten Nederlandstalig onderwijs volgen. Bij samenwerking zullen docent en mede-studenten ook vertaal-oordopjes moeten gebruiken. Maar de noodzaak om in opleidingsverband te communiceren in een wereldtaal die het merendeel niet volmaakt beheerst, vervalt hiermee. Internationale toegankelijkheid van het hoger onderwijs hoeft niet langer reden te zijn om Engelstalige opleidingen te geven. Het Nederlands zou in alle opleidingen de onderwijstaal kunnen zijn.

³⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 555, nr. 12

³⁷ Bindende bestuurlijke afspraken zelfregievoorstel internationalisering april 2025

³⁸ https://www.eerstekamer.nl/overig/20250530/knaw_2025_academische_vrijheid_in/document

³⁹ <https://www.talendomein.nl/hoe-werken-vertaal-oortjes-of-translation-earbuds/>

⁴⁰ https://honestests.com/translation-earbuds-nl/?gad_source=1&gad_campaignid=22899885280&gbraid=0AAAABBAa8EvCn4EzhhdusztHrr59f4caz&gclid=CjwKCAiA3LJBhAlEiwAlcWO56vtrtvW3sL1PQyqy5ZTmjvR_r9MqzD7qqsWxptQPHtaEa7KVowOQxoCBRAQAvD_BwE

Effect Engelstalig onderwijs op academische prestaties

Ervan uitgaan dat een vreemde taal als onderwijstaal geen nadelig effect op de studieprestaties heeft, ligt niet voor de hand. Toch is dat wel waarvan in het universitair beleid van verengelsing van opleidingen en in het overheidsbeleid gericht op internationalisering stilzwijgend werd uitgegaan. De Minister van OCW heeft gesteld dat de onderwijskwaliteit niet door Engelstalig onderwijs aangetast mag worden⁴¹. Er is tot 2020 geen onderzoek in opdracht van de rijksoverheid, de onderwijsinspectie of de vereniging van universiteiten VSNU (UNL) gedaan naar het effect van Engelstalig onderwijs op het academisch presteren van Nederlandse studenten voor wie het Engels geen eerste taal is. In opdracht van NRO werd toen op verzoek van het ministerie OCW literatuuronderzoek gedaan naar onder meer de vraag wat de effecten zijn van hoger onderwijs in het Engels als tweede/vreemde taal op vakinhoudelijke leeropbrengsten bij studenten. Effecten van Engelstalig onderwijs op leerpresentaties zijn niet eenduidig vastgesteld. Er zijn zowel studies gevonden die geen afwijkend effect rapporteerden van Engelstalig hoger onderwijs, als studies die wel negatieve effecten lieten zien op vakinhoudelijke leeropbrengsten⁴². In het kader van dit onderzoek dat verder sterk op het didactische proces van Engelstalig onderwijs was gericht vond geen empirisch onderzoek plaats naar het verband tussen Engels als onderwijstaal en studieprestaties van Engelstalige versus niet-Engelstalige studenten.

In het Nederlands hoger onderwijs zijn een klein aantal onderzoeken gedaan naar het effect van Engelstalig onderwijs op studieprestaties van overwegend niet Engelstalige studenten.

Het proefschrift van Vinke (1995)⁴³ vergeleek in een experimentele onderzoeksopzet, uitgevoerd aan de TU Delft de leeropbrengst van een college wetenschapsfilosofie dat door dezelfde docent aan de ene groep studenten in het Nederlands (L1) en aan de andere groep in het Engels (L2) werd gegeven. De leeropbrengst was bij Engelstalig onderwijs lager (effectgrootte $d = .45$) dan bij onderwijs in de eigen taal, het Nederlands. Klaassen (2001)⁴⁴ vergeleek aan de TUDelft bestaande onderwijsgroepen waarvan de ene in Nederlands (L1) en de andere in Engels (L2) een cursus kregen. Daaruit bleek dat de studenten die onderwijs in L2 hadden gevolgd qua kennis en inzicht niet minder presteerden dan de studenten die onderwijs in L1 hadden gevolgd, maar dat de prestatie op toepassing en integratie na onderwijs in L2 wel minder was. Met andere woorden: lagere orde kennisverwerking werd niet geschaad door Engels als onderwijstaal, maar hogere orde kennisverwerking wel.

De Vos et al (2020)⁴⁵ deden onderzoek bij psychologiestudenten van de Radboud Universiteit Nijmegen naar het effect van onderwijstaal op studieprestaties door vergelijking van 3 groepen die in een tweede taal onderwijs kregen met één groep die in de eigen taal (Nederlands) onderwijs kreeg.

Tabel 2 onderzoeksopzet De Vos (2020) onderzoeksgroepen naar status onderwijstaal

onderwijstaal	Nederlandse studenten	Duitse studenten
Nederlands	L1 (N=87)	L2 (N=40)
Engels	L2 (N=31)	L2 (N=270)

⁴¹ Aanhangsel handelingen II 2016/2017 nr.20, 2016

⁴² van den Doel, R., de Graaff, R., Edwards, A., van Beuningen, C., & Breetvelt, I. (2021). *Effecten van Engels als voertaal in het hoger onderwijs: leeromgeving, leerprocessen, leeropbrengsten*. Universiteit Utrecht, Hogeschool Utrecht, Kohnstamm Instituut. NRO

⁴³ Vinke, A. A. (1995). English as the medium of instruction in Dutch engineering education. Phd-thesis technical university Delft.

⁴⁴ Klaassen, R. G. (2001). The international university curriculum. Challenges in English-medium engineering education. PhD thesis TUD.

⁴⁵ De Vos, J. F., Schriefers, H., & Lemhöfer, K. (2020). Does study language (Dutch versus English) influence study success of Dutch and German students in the Netherlands?. *Dutch Journal of Applied Linguistics*, 9(1-2), 60-78.

De Nederlandse studenten die Nederlandstalig onderwijs volgden (L1), haalden een hoger cijfergemiddelde dan de andere 3 groepen die in Nederlands of Engels als tweede taal het onderwijs volgden. Op aantal behaalde studiepunten was het verschil van L1 vergeleken met de 3 L2 groepen niet significant. Op uitval was geen verschil in effect tussen onderwijstaal L1 versus L2. Voor de Nederlandse studenten was er tussen Nederlandstalig versus Engelstalig onderwijs een gemiddeld verschil in cijfergemiddelde van 0.55; een middelmatig effect. Studeren in een andere taal heeft een ongunstig effect op studieprestaties, vergeleken met studeren in de eigen taal.

Er is veel buitenlands onderzoek gedaan naar het effect van Engelstalig hoger onderwijs (L2) op de studieprestaties van niet-Engelstalige studenten.

Roussel e.a. (2017)⁴⁶ zette 3 experimentele condities op waarmee effect van een studietekst in de eigen taal, een vreemde taal en in een vreemde taal met uitleg in die eigen taal (CLIL) op de studieprestatie werden vergeleken. Voor rechtenstudenten diende een tekst over het Europees Hof en voor informatica studenten een tekst over een programmeertaal. Het beste resultaat op de kennistoets werd bereikt met een studietekst in L1 (Frans) en het slechtste resultaat met de studietekst in L2 (Engels of Duits). Dit effect betrof het juridisch vakgebied, maar niet informatica dat een sterk verengelst vakgebied is.

Arroyo-Barrigüete (2022)⁴⁷ vergelijkt Spaanse studenten bedrijfskunde (n=864) die Spaanstalig versus Engelstalig onderwijs kregen (3 cohorten) wat betreft hun prestaties: gemiddelde vakcijfer (10 vakken) in het eerste jaar en vakcijfers in 4 wiskundige vakken (wiskunde 1 en 2, statistiek, financiële wiskunde) over 2 opeenvolgende studie jaren. De studenten in het Engelstalige onderwijs voldeden aan het C1-niveau Engelse taalvaardigheid (CEFR). Er bleek geen verschil tussen Engelstalig versus Spaanstalig onderwijs op de gemiddelde studieprestaties in het eerste jaar en op die in de vier wiskundige vakken in twee opeenvolgende jaren. Het C1 ERK-niveau ligt hoger dan het B2 ERK-niveau waarmee het vwo-eindexamen correspondeert.

Bälter e.a. (2022)⁴⁸ vonden in een grootschalig experimenteel opgezet onderzoek (N=2263) met een online leeromgeving (MOOC voor leren programmeren) bestaande uit meerdere modules een nadelig effect van Engelstalig onderwijs versus onderwijs in de eigen taal (Zweeds) op de academische prestaties: significant minder correcte beantwoording van toetsvragen (18%) en meer uitval in de conditie met Engelstalig onderwijs (25%). Engelstalig onderwijs doet dus afbreuk aan de studieprestaties.

García-Álvarez de Perea (2024)⁴⁹ vergeleek de studieprestaties van tweedejaars Spaanse studenten bedrijfskunde in een cursus financieel beheer in het Spaans met studenten die dezelfde cursus in het Engels volgden. De onderzoeksgroepen (EMI:52 en non-EMI 70) waren vergelijkbaar gezien hun prestaties in de basis cursus financieel beheer. De EMI-groepen presteerden zelfs beter dan de non-EMI-groepen. De verklaring wordt gezocht in meer motivatie, ijver en een ambitieuze studiehouding bij de studenten die Engelstalig onderwijs volgen.

⁴⁶ Roussel, S., Joulia, D., Tricot, A., & Sweller, J. (2017). Learning subject content through a foreign language should not ignore human cognitive architecture: A cognitive load theory approach. *Learning and Instruction*, 52, 69-79.

⁴⁷ Arroyo-Barrigüete, J. L., López-Sánchez, J. I., Morales-Contreras, M. F., & Soffritti, M. (2024). The impact of English-medium instruction on university student performance. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 45(6), 2315-2330.

⁴⁸ Bälter, O., Kann, V., Mutimukwe, C., & Malmström, H. (2024). English-medium instruction and impact on academic performance: a randomized control study. *Applied Linguistics Review*, 15(6), 2373-2396.

⁴⁹ García-Álvarez de Perea, J., & Ramírez-García, C. (2024). Students' performance and English as a medium of instruction: Do students learn less?. *Language Teaching Research*, 13621688241270797.

De recente synthese van Heisterkamp et al.⁵⁰ van 38 onderzoeken naar het effect van Engels als onderwijstaal (L2) op academische prestaties in Engels georiënteerde Europese landen, concludeert op basis van 6 onderzoeken dat er geen effect van Engels als onderwijstaal (L2) is op inhoudelijke academische prestaties. De synthese laat vooral zien dat de onderzoeksopzet en meetmethoden van het merendeel van de onderzoeken geen valide conclusies toelaten.

Een recente multi-level meta-analyse van 41 onderzoeksgroepen in 28 onderzoeken (Lee et al, 2025)⁵¹ waarvan 23 onderzoeksgroepen betrekking hebben op inhoudelijk leren, toont geen nadelig effect van Engelstalig onderwijs (L2) op academische vakinhoudelijke prestaties met een niet significante marginale effectgrootte ($d=.13$, $p=.14$); 7 onderzoeksgroepen toonden een negatief effect en 9 onderzoeksgroepen een positief effect van Engels als L2 versus de nationale taal als L1. Binnen de onderzoeksgroepen die onderwijs in Engels als L2 kregen, was een leerwinst met groot effect ($d=1.57$) en dat gold meer voor volledig L2 onderwijs dan voor gedeeltelijk L2 onderwijs. Uit deze meta-analyse blijkt dat Engelstalig hoger onderwijs geen schadelijk effect heeft als gevolg van cognitieve overbelasting van het werkgeheugen door taalverwerking naast inhoudelijke kennisverwerking.

Onderzoeken zijn niet eenduidig over een negatief effect van Engelstalig onderwijs op het academisch presteren van niet-Engelstaligen. Als moderator variabele is studietijd niet in de onderzoeken betrokken, hoewel het waarschijnlijk is dat niet-Engelstalige studenten Engels als onderwijstaal (L2) compenseren door meer studietijd aan de studietaken te besteden. Ook niet duidelijk is in hoeverre door zelfselectie de onderwijsgroepen L2 versus L1 gemiddeld een hoger aanvangsniveau hadden in Engels als L2.

Op basis van procesinformatie is er in de vorm van circumstantial evidence genoeg reden voor twijfel aan de effectiviteit van Engelstalig hoger onderwijs voor niet-Engelstaligen. Dat indirecte bewijs ligt besloten in observaties die gedaan zijn aan de didactiek en het uitdrukkingsvermogen van non-native speakers in English als docenten. Hun uitdrukkingsvermogen is beperkter dan dat van native speakers. Uit cognitieve taalpsychologie blijkt een aanzienlijk zwakker taalbeheersingsprofiel bij meertaligen in de niet dominante, later aangeleerde, tweede taal, waardoor zowel taalreceptie als taalproductie tekort schieten. De Groot (2020)⁵² typeert de Nederlandse studenten als ongebalanceerde tweetaligen bij wie het Engels aantoonbaar zwakker ontwikkeld is dan het Nederlands. Concreet betekent communiceren in het Engels als L2 dat woordherkenning, woordproductie en grammaticale analyse minder zijn geautomatiseerd en dat lezen meer tijd beneemt. Zowel taalverwerking als taalproductie in L2 levert daardoor een grotere mentale belasting dan die in L1. Het spraakaccent in L2 tast verstaanbaarheid, verwerkingssnelheid en begrip van de luisteraar aan. Waar hoogopgeleiden in het Engels als L1 ongeveer 20.000 lemma's beheersen, is dat in het Engels als L2 maar 9000 lemma's. De woordenschat in Engels als L2 is dus aanzienlijk beperkter dan die in Engels als L1. Daarnaast is de beheersing van idioom in L2 slechter. Engelstalig hoger onderwijs betekent voor niet-Engelstalige docenten en studenten dat zij in het onderwijsleerproces communiceren in een gemankeerd taalsysteem. Tevens geldt dat een hoog niveau van taalvaardigheid bevorderlijk is voor kritisch denken, redeneren, analyseren en argumenteren. Uit deze feiten volgt dat het Engels als onderwijstaal (L2) voor Nederlanders niet optimaal bevorderlijk is voor het ontwikkelen van deze academische vaardigheden.

⁵⁰ Heisterkamp, P., Schüppert, A., Baaijen, V., & Michel, M. (2025). Learning in English: A research synthesis on European countries with advanced english skills. *Journal of English for Academic Purposes*, 77, 101564.

⁵¹ Lee, H., Rose, H., Macaro, E., & Lee, J. H. (2025). Effectiveness of EMI in higher education: A multi-level meta-analysis. *System*, 133, 103755.

⁵² de Groot, A. (2020). Taalkabaal over de verengelsing van het universitaire onderwijs. *Levende Talen Magazine*, 107(5), 4-10.

De cognitieve belastingstheorie verklaart en voorspelt slechter presteren bij een dubbele belasting van met name het werkgeheugen bij kennisverwerking van vakinhoud via een onvoldoende beheerste taal. Hoe slechter de taalvaardigheid Engels (L2) is, des te groter is de cognitieve overbelasting die taalverwerking naast inhoudelijke kennisverwerking daarin met zich meebrengt (Bälter e.a. (2022)⁵³. Volgens de cognitieve belastingstheorie is het gelijktijdig leren van vakinhoud en van een vreemde taal contraproductief, doordat het werkgeheugen dubbel belast wordt en de grenzen daarvan eerder worden bereikt. De leerwinst daalt daardoor⁵⁴. Taalvaardigheid in L2 en leerwinst in L2 hangen positief samen met werkgeheugen⁵⁵.

Er zijn enkele vergelijkende onderzoeken in het Nederlandse hoger onderwijs gedaan naar de kwaliteit van doceren in het Engels versus in het Nederlands bij Nederlandse docenten. Vinke (1995)⁵⁶ vergeleek veertien Nederlandstalige en veertien Engelstalige colleges, gegeven door dezelfde veertien docenten, aan drie Nederlandse technische universiteiten. Bij overschakelen op het Engels bleek uit observaties dat Nederlandse docenten communicatieve beperkingen kregen in vocabulaire, redundantie in kennisoverdracht, helderheid, nauwkeurigheid, spreek snelheid en expressiviteit. Ook hadden ze moeite met onvoorbereide communicatie in de onderwijscontext. Engelstalig onderwijs kostte hen meer voorbereidingstijd en improviseren was lastiger. Ze toonden minder "verbale vloeiendheid" en gebruikten meer "vaagheidstermen" waarmee de helderheid en precisie minder waren in het Engelstalig onderwijs), gaven minder voorbeelden, gebruikten minder herhalingen en gebruikten minder samenvattingen (p. 110). Er was een kleiner aantal woorden per tijdseenheid in het Engelstalig onderwijs en daarmee minder redundantie. Ook beweging, variatie in spreek snelheid en intonatie was minder in Engelstalig onderwijs dan in Nederlandstalig onderwijs. Daarmee was er bij doceren in het Engels als onderwijstaal minder expressie. Engelstalig onderwijs doet dus afbreuk aan helderheid en nauwkeurigheid, redundantie en expressie van Nederlandse docenten.

Schüppert & Heisterkamp (2021) onderzochten het effect van Engels versus Nederlands onderwijs in de colleges van 3 Nederlandse docenten die het Engels goed beheersten. Het effect op spreek- en articulatiesnelheid, vloeiendheid, lexicale diversiteit en levendigheid werd bepaald. De spreek- en articulatiesnelheid is in het Nederlands (L1) 15% hoger dan in het Engels (L2) als onderwijstaal. Disfluency is in het Nederlands ruim 10% minder en korter dan in het Engels. De lexicale diversiteit is in het Nederlands (L1) 20% groter dan in het Engels (L2). De toonhoogte van spreken is in Nederlands (L1) charismatischer dan in Engels (L2). Ervaren docenten spreken in het Engels (L2) minder snel doordat ze minder gecompriemd en met meer disfluency spreken. Ook bij ervaren docenten in Engelstalig onderwijs is de spraakkwaliteit in het Engels (L2) afwijkend van die in het Nederlands (L1). Tilstra (2023)⁵⁷ deed onderzoek naar het onderwijsaanbod in het Engels van Nederlandse docenten. Daartoe is eerst een competentiemodel opgebouwd van lexicale, grammaticale en discoursekenmerken van Engelstalige colleges. Daaraan zijn 30 Engelse colleges van 30 Nederlandse

⁵³ Bälter, O., Kann, V., Mutimukwe, C., & Malmström, H. (2024). English-medium instruction and impact on academic performance: a randomized control study. *Applied Linguistics Review*, 15(6), 2373-2396.

⁵⁴ Roussel, S., Joulia, D., Tricot, A., & Sweller, J. (2017). Learning subject content through a foreign language should not ignore human cognitive architecture: A cognitive load theory approach. *Learning and Instruction*, 52, 69-79

⁵⁵ Linck, J. A., & Weiss, D. J. (2015). Can working memory and inhibitory control predict second language learning in the classroom?. *Sage Open*, 5(4), 2158244015607352.

⁵⁶ Vinke, A. A. (1995). English as the medium of instruction in Dutch engineering education. Phd-thesis technical university Delft.

⁵⁷ Tilstra, K. G. (2023). The spoken English competences of Dutch university lecturers: A corpus-based study. [PhD-Thesis - Research and graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam]. <https://doi.org/10.5463/thesis.155>

docenten met een grote variatie in wetenschapsgebieden getoetst. Taalkundige en communicatieve geavanceerdheid in universitaire onderwijscontexten bevat 5 kernelementen: vloeiendheid ('fluency'), nauwkeurigheid ('accuracy'), complexiteit ('complexity'), betekenisgeving ('meaning-making') en explicietheid ('explicitness'). Naast uitspraakfouten is er gebrek aan vloeiendheid, nauwkeurigheid en helderheid. Fouten in werkwoord tijd en handelingsduur komen veel voor, evenals fouten bij propositie-en woordkeuze; woordenschat mist aan reikwijdte en precisie. Dat zijn tekortkomingen. Grammaticale complexiteit ('clause-combining') en lexicale variëteit worden onderbenut. Dat is een tekort aan linguïstische rijkdom. Ook structurerende en concluderende markers worden onderbenut, terwijl die de cognitieve verwerkingslast voor de student kunnen verlichten. Fouten en gebrek aan taalrijkdom kunnen de begrijpelijkheid van Engelstalig onderwijs aantasten. Concluderend kan gesteld worden dat er in het door niet Engelstalige docenten gegeven Engelstalig onderwijs veel taalfouten en beperkingen zijn die begrip en cognitieve verwerking van de leerstof bemoeilijken.

Kwalitatief zijn de colleges van non native speakers in English slechter dan die van docenten in hun eigen (eerste) taal. Dat manifesteert zich in verminderde vloeiende spraak, lagere spreek snelheid minder precisie en helderheid, minder lexicale variatie, minder grammaticale complexiteit en minder structurerende en levendigheid. Van Engelstalige colleges van een non native docent in English is daardoor een minder positieve bijdrage aan het onderwijsleerproces en de studieprestaties te verwachten dan van colleges die door een native speaker in zijn eigen taal worden gegeven. De docent die in een andere taal (Engels) onderwijs moet geven is lichtelijk gehandicapt in zijn uitdrukkingsvermogen.

Er is ook onderzoek gedaan naar de samenhang tussen taalvaardigheid in het Engels bij niet Engelstalige studenten en hun academische prestaties bij Engelstalig onderwijs.

Een meta-analyse van Wongtrirat (2010) wees op enige samenhang (.181) tussen Engelse taalvaardigheid (TOEFL-test) van studenten en hun academische prestaties (cijfergemiddelde GPA). Geide-Stevenson (2018)⁵⁸ vond bij internationale studenten die in de VS internationale economie studeren, eveneens een positief effect van Engelse taalvaardigheid (gemeten met de TOEFL of IELTS) op hun academische prestatie (cijfergemiddelde (GPA) en afsluitend project). De TOEFL-score heeft in het bereik van een voldoende invloed op het cijfergemiddelde. Bij hoge TOEFL-scorebereik neemt het effect ervan op het cijfergemiddelde af. Bij onvoldoende TOEFL-score is er weinig effect doordat dan een verplichte cursus English as second language wordt ingezet waarmee de Engelse taalvaardigheid wordt opgekrikt.

Zijlmans (2023)⁵⁹ vond voor Duitse studenten die in het Nederlands onderwijs volgden een middelmatig positief verband tussen hun taalvaardigheid Nederlands (DSL) en hun gemiddeld tentamencijfer (GPA): na een halfjaar .625 en na een jaar .502. Vaardigheid in het Nederlands als onderwijstaal hing voor Duitse studenten samen met hun academische prestaties. Dit effect deed zich niet voor bij het Engelstalig onderwijs, wellicht doordat er een grotere welwillendheid bij docenten was om fouten bij opdrachten en open vraag tentamens niet aan te rekenen. Het effect van Engelse taalvaardigheid op studieprestaties is aan het begin van de opleiding het sterkst en dooft in latere jaren wat uit. Bovendien is dit effect vooral te zien voor middelmatige Engelse taalvaardigheidsscores.

⁵⁸ Geide-Stevenson, D. (2018). Does English proficiency affect academic performance?. *International Review of Economics Education*, 28, 41-48.

⁵⁹ Zijlmans, L. (2023). Non-nativeness in higher education; The role of L2 proficiency in study performance. Netherlands Graduate School of Linguistics. Phd-thesis, Radboud University Nijmegen.

Onderzoek van Ruegg e.a. (2024)⁶⁰ toonde een significant verband tussen de IELTS-testscores en EPT scores Engelse taalvaardigheid en academische prestaties, bepaald als het gemiddeld cijfer behaald in de bachelor. Voor schrijven gemeten met de IELTS gold dat niet, maar wel voor schrijven gemeten met de EPT dat als schrijftaak een betoog omvat met een standpunt met argumentatie en alternatieve stellingname met tegenargumentatie en ontkrachting daarvan. De schrijftaak van de EPT leek meer op academisch schrijven, waarbij kritisch redeneren vereist is dat het academisch presteren voorspelt.

Aan het verband tussen Engelse taalvaardigheid en academisch prestaties in Engelstalig hoger onderwijs ligt met name woordenschat ten grondslag. Masrai et al (2022)⁶¹ concluderen uit onderzoek onder Arabisch-talige Saudische tweedejaars studenten in een Engelstalige cultuur-cursus dat objectief gemeten woordenschat (met de New vocabulary levels test) een sterke predictor is voor academisch presteren. Woordenschatkennis tussen 2000 en 5000 woorden correleerde rond.30 met academische prestaties. Naast enkele andere relevante predictoren (perceptie van eigen woordenschat, perceptie van L2 prestatie) heeft objectief gemeten kennis van de woordenschat een bijdrage van 12% aan de variantie in academische prestatiemeting.

Een quasi-experimentele vergelijking van 2 groepen studenten in een psychologie-cursus waarvan er een expliciete woordenschatinstructie kreeg in het Engelstalige onderwijstraject, toonde dat een tekort in academisch vocabulair te verhelpen valt⁶². De groep met de expliciete woordenschat instructie scoorde met een middelmatige effectgrootte beter op het vakinhoudelijke tentamen.

Nikolov & Rixon (2025)⁶³ concluderen op basis van diverse onderzoeken tot een samenhang tussen vaardigheid in de instructietaal van het hoger onderwijs en de academische prestaties.

Bij niet Engelstaligen hangt academisch presteren in Engelstalig onderwijs samen met de taalvaardigheid in het Engels. Het eindexamen VWO Engels op B2 niveau ERK volstaat niet voor succesvol doorlopen van het academisch onderwijs. Het C1 niveau ERK markeert de drempel om complexe academische teksten te kunt begrijpen, effectief te communiceren in discussies, en essays van voldoende niveau te kunnen schrijven.

Het effect van Engelstalig onderwijs op academisch presteren wordt zoals te verwachten gemedieerd door Engelse taalvaardigheid en in het bijzonder door kennis van de woordenschat. Waarschijnlijk is het C1-niveau ERK⁶⁴ voor participeren in de academische omgeving minimaal noodzakelijk.

Veel onderzoek dat gericht is op het effect van Engelstalig onderwijs versus onderwijs in de eigen taal, is quasi-experimenteel van opzet waardoor zelfselectie van studenten met oog op onderwijstaal plaatsvindt. Ook worden niet altijd objectieve maten voor studieprestaties gebruikt. Bovendien wordt vaak een te klein aantal studenten in het onderzoek betrokken. Goed onderzoek naar het effect van Engels als onderwijstaal (L2) op vakinhoudelijke studieprestaties moet longitudinaal zijn opgezet, over de hele bachelor of master. Daarbij moet hetzelfde onderwijs in L2 met dat in L1 worden vergeleken. De studenten moeten at random aan de condities wat betreft onderwijstaal (L2 en L1) worden

⁶⁰ Ruegg, R., Hoang, H., & Petersen, N. (2024). The influence of English language proficiency test scores on the academic success of ESL undergraduate students. *Educational Research and Evaluation*, 29(3-4), 111-129.

⁶¹ Masrai, A., El-Dakhs, D. A. S., & Yahya, N. (2022). What predicts academic achievement in EMI courses? Focus on vocabulary knowledge and self-perceptions of L2 skills. *Sage Open*, 12(2), 21582440221101044.

⁶² Chou, I. C. (2017). The effects of explicit academic vocabulary instruction in an English-mediated Educational Psychology on EFL learners' content knowledge. *The Asian ESP Journal*, 13(2), 144-179.

⁶³ Nikolov, M., & Rixon, S. (2025). The benefits of learning additional languages. In *Bachillerat Research report*. International Baccalaureate Organization. <https://www.ibo.org/globalassets/new-structure/research/pdfs/the-benefits-of-learning-additional-languages-final.pdf>

⁶⁴ <https://www.britishcouncil.org.tw/en/english-courses/adults/levels/c1#:~:text=Level%20C1%20corresponds%20to%20users%20who%20can%20express%20themselves%20fluently%20and%20spontaneously.>

toebedeeld om zelfselectie te voorkomen en er moet zowel op Engelse taalvaardigheid als op vakinhoudelijke kennis een pre- en postmeting worden gedaan met objectieve instrumenten om leerwinst te kunnen bepalen. De bestede studietijd is een belangrijke controlevariabele omdat daarmee voor een zwaardere studielast bij Engelstalig onderwijs gecompenseerd kan worden. Om leerprestaties over de naar onderwijstaal te onderscheiden condities te vergelijken is statistische toetsing nodig.

Volgens onderzoek van de onderwijsinspectie (2018)⁶⁵ stellen HO-Instellingen zich op het standpunt dat het veranderen van de voertaal niet mag leiden tot verzwaring van de studielast of een verzwaring van het programma. Hoe dit wordt vormgegeven, wordt verder niet uitgewerkt. Helaas wordt in vergelijkende onderzoeken naar het effect van anderstalig onderwijs op de vakinhoudelijke prestaties doorgaans niet gekeken naar bestede studietijd. Juist als er geen differentieel effect van onderwijstaal op studieprestaties wordt gevonden, kan compensatie door meer studietijd in geval van anderstalig onderwijs daarvoor een verklaring vormen.

Engels als onderwijstaal zet Nederlanders op achterstand blijkens indirect bewijs en blijkens een aantal effectonderzoeken. Dat bevordert verdringing van Nederlanders binnen het eigen onderwijssysteem en ook bij toegang tot de arbeidsmarkt. Onderzoek van de Onderwijsinspectie wijst uit dat een andere voertaal dan Nederlands sommige groepen studenten belemmert om voor de anderstalige opleiding te kiezen. Bij havisten geldt dat voor vrouwen en leerlingen van wie de ouders niet wetenschappelijke zijn opgeleid, voor leerlingen met examenstress en voor leerlingen met een Nederlandse achtergrond en daarnaast voor faalangstige vwo'ers en vwo'ers met een Nederlandse achtergrond⁶⁶. In het maatschappelijke kosten/baten onderzoek van SEO⁶⁷ naar het effect van elimineren van de internationalisering uit de opleidingen economie en bedrijfskunde wordt een positief effect verwacht van Nederlandstalig onderwijs (gegeven door Nederlandstalige docenten) op de onderwijskwaliteit voor Nederlandse studenten.

Hoewel op cognitief psychologische en taalwetenschappelijke grond de veronderstelling gerechtvaardigd is dat Engelstalig onderwijs voor Nederlandse studenten die het Engels amper op C1 ERK-niveau beheersen, de studieprestaties nadelig beïnvloedt, valt een dergelijk nadelig effect slechts in een deel van de vergelijkende onderzoeken tussen een eerste taal (L1) en een tweede taal (L2) als onderwijstaal te vinden.

Verdringing van het Nederlands als onderwijstaal

De Taalunie stelt dat taalcompetentie in het hoger onderwijs in eerste instantie het Nederlands betreft. Dat is immers de taal van de overheid, de taal van het onderwijs en de dominante omgangstaal op het werk en in het dagelijkse leven⁶⁸.

Volgens het thans geldende art.7.2 WHW⁶⁹ wordt het onderwijs gegeven en worden de examens afgenomen in het Nederlands. In afwijking hiervan kan een andere taal worden gebruikt als het om een opleiding in die taal gaat, een anderstalige docent een gastcollege geeft of indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, dan wel de herkomst van de studenten, daartoe

⁶⁵ Onderwijsinspectie (2018) *Nederlands of niet: gedragscodes en taalbeleid in het hoger onderwijs*.

⁶⁶ Inspectie van het Onderwijs (2022). Onbedoelde zelfselectie: drempels die gekwalificeerde jongeren ervan weerhouden om een specifieke opleiding in het hoger onderwijs te kiezen

⁶⁷ <https://www.seo.nl/publicaties/minder-internationale-studenten-economie-en-bedrijfskunde/>

⁶⁸ <https://taalunie.org/publicaties/212/taalcompetent-in-het-hoger-onderwijs>

⁶⁹ https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682/2025-01-01#Hoofdstuk7_Titeldeel1_Paragraaf1_Artikel7.2

noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode (art.7.2 lid c WHW). Het wettelijk uitgangspunt is dus: Nederlands, tenzij... De uitzondering op dat wettelijk uitgangspunt is volgens WHW-expert mr.Kwikkers bedoeld te gelden op het niveau van onderwijsonderdelen en niet op niveau van hele opleidingen⁷⁰.

Uit onderzoek van de onderwijsinspectie bleek in 2018⁷¹ dat van de dertien HO-instellingen met een substantieel deel van het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands, negen instellingen ook geen gedragscode hadden, hoewel dat in die gevallen wel verplicht is. Voorts bleek er in de gedragscodes taalbeleid weinig te bespeuren omtrent afweging van voor- en nadelen bij afwijking van het Nederlands als onderwijstaal. De motivering voor verdringing van het Nederlands als onderwijstaal ontbrak in veel gevallen. Voor zover de motivering verwijst naar de wettelijke gronden in aard of inrichting van het onderwijs, den wel herkomst van studenten, waren die nauwelijks nader uitgewerkt. Bovendien werd niet duidelijk dat die gronden tot anderstalig (Engelstalig) onderwijs zouden noodzaken. Het begrip noodzaken legt een hoge maatstaf aan. De conclusie is gerechtvaardigd dat het Nederlands in het hoger onderwijs met name aan de universiteiten verdrongen is door het Engels als onderwijstaal, zonder dat de noodzaak daarvan onderwijskundig gemotiveerd is, hetgeen in strijd is met art.7.2 lid c WHW.

Het langzamerhand gebukt gaan van het onderwijsstelsel onder te zware last die internationalisering met zich meebrengt, heeft geleid tot het wetsvoorstel Internationalisering in balans (2023) om internationalisering niet onbegrensd te benutten, maar ook de kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van het hoger onderwijs te behouden⁷². Daarom wordt met taalmaatregelen de anderstaligheid (de afwijking van het Nederlands als onderwijstaal door het Engels) gereguleerd, zodat het aanbod Engelstalige opleidingen zal dalen. Het EU-recht staat onderwijs in de nationale taal toe⁷³, ondanks dat het vrij verkeer van personen binnen de EU niet belemmerd mag worden en onderscheid naar nationaliteit verboden is⁷⁴. Bescherming en stimulering van de nationale taal en cultuur maakt dat beperking van het vrij verkeer van personen gerechtvaardigd is⁷⁵. “Bovendien draagt de borging van Nederlandstalig onderwijsaanbod bij aan de toegankelijkheid van het nationale hbo en wo voor Nederlandstalige studenten”⁷⁶. Afwijking van het Nederlands als onderwijstaal (in tweederde deel van de studiepunten in de opleiding) moet in geval van nieuwe bacheloropleidingen voldoen aan de Toets anderstalig onderwijs (art.6.3 WIB). Daarbij is een belangrijk criterium doelmatigheid, gezien de regionale omstandigheden, de arbeidsmarkt, de internationale uniciteit of de internationale positionering van een opleiding of traject, alsmede met oog op het geheel van voorzieningen in het HO. Tegenover het schrappen van de Toets anderstalig onderwijs voor bestaande Engelstalige bacheloropleidingen nemen universiteiten zelf maatregelen om de internationalisering

⁷⁰ <https://www.scienceguide.nl/2017/10/wet-op-taalbeleid-echt-handhaven/>

⁷¹ Onderwijsinspectie (2018) *Nederlands of niet: gedragscodes en taalbeleid in het hoger onderwijs*.

⁷² Memorie van Toelichting Wet internationalisering in balans, Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 36 555, nr. 3

⁷³ Art. 22 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie van 18 december 2000. “De Unie eerbiedigt de culturele, godsdienstige en taalkundige verscheidenheid.” En art.3 lid 3 Verdrag betreffende de Europese Unie “De Unie eerbiedigt haar rijke verscheidenheid van cultuur en taal en ziet toe op de instandhouding en de ontwikkeling van het Europese culturele erfgoed.”

Dit brengt met zich mee dat culturele, godsdienstige en taalkundige diversiteit in de EU als basisnorm dient te worden geëerbiedigd.

⁷⁴ art.18 en 21 VWEU; art.26 IVBPR; art.14 EVRM; art.1 AWGB

⁷⁵ Schoenmaekers, S. (2024). De positie van de Nederlandse taal in het hoger onderwijs: reflectie vanuit het EU-recht. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, (3), 141-154.

(ECLI:EU:C:1989:599)

⁷⁶ Memorie van Toelichting wetsvoorstel WIB, p.48

en verengelsing van het bacheloronderwijs in balans te brengen⁷⁷. Die maatregelen houden in dat een aantal opleidingen worden omgezet naar het Nederlands of dat er Nederlandstalige tracks bijkomen. In tekortsectoren (volgens ROA-prognoses) wordt Engelstalig onderwijs gehandhaafd.

Artikel 1.3 lid 6 (WHW) luidt: “De instellingen richten zich in het kader van hun werkzaamheden op het gebied van het onderwijs wat betreft Nederlandstalige studenten mede op de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands.” Dit artikel geldt ongeacht of de Nederlandse student een volledig Nederlandstalige opleiding of een opleiding (gedeeltelijk) in een vreemde taal volgt, zo stelt de Onderwijsinspectie⁷⁸. Volgens het wetsvoorstel WIB krijgen de bekostigde instellingen de plicht om de Nederlandse taalvaardigheid van al hun studenten te bevorderen, dus ook van de buitenlandse studenten. Er is echter geen minimum referentieniveau voorgeschreven want de benodigde taalcompetenties⁷⁹ kunnen verschillen per opleiding(sector) en opleidingsniveau. Evenmin is voorgeschreven of de bevordering van het Nederlands binnen of buiten het curriculum valt, hetgeen veel uitmaakt voor het al dan niet verplichte karakter ervan voor de studenten. De verplichting tot het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid in dit wetsvoorstel is gericht op instellingen en niet op studenten. In bestuurlijke afspraken tussen de minister OCW en de HO-instellingen wordt de zorgplicht vastgelegd om de Nederlandse taalvaardigheid van alle studenten te bevorderen. Flankerende maatregelen zijn gericht op verbetering van de Nederlandse taalvaardigheid door beschikbaar stellen van modules Nederlandse taalvaardigheid. Internationale staf krijgt cursussen Nederlands.

Diverse internationale verdragen leggen weliswaar beperkingen op aan het afremmen van buitenlandse studenteninstroom op grond van nationaliteit, maar de bescherming en bevordering van een officiële taal van een lidstaat betreft een legitiem belang, zodat dit een beperking van het vrij verkeer in beginsel kan rechtvaardigen. Het behouden en versterken van de Nederlandse taal in het hoger onderwijs is een dwingende reden van algemeen belang die een beperking op het vrij verkeer kan rechtvaardigen. Het Nederlands als onderwijstaal bij tweederde van de studie is geschikt en evenredig om gebruik van de nationale taal te bevorderen. Aan het Nederlands als onderwijstaal staan dus geen wetten en praktische bezwaren in de weg.

De Groot⁸⁰ stelt: “De totale verdringing van het Nederlands in volledig Engelstalige opleidingen zorgt ervoor dat het Nederlands van de studenten stagneert op het niveau dat ze aan het einde van het voortgezet onderwijs bereikt hadden en dat ze het Nederlands niet op academisch niveau zullen verwerven.” Carel Jansen⁸¹ stelt geen publicaties te hebben aangetroffen over het bevorderen van de taalcompetentie in de moedertaal van studenten in opleidingen waar die moedertaal niet de voertaal is. Dat geeft te denken. In de MvT bij de WIB staat dat uitdrukkingsvaardigheid van internationale studenten in het Nederlands de verbondenheid binnen de opleiding dient en de blijfkans vergroot. Bij Engelstalige opleidingen zal die verbondenheid echter eerder gediend zijn met beheersing van

77

<https://www.universiteitenvannederland.nl/files/publications/Bindende%20bestuurlijke%20afspraken%20zelfregie%20internationalisering%2015%20april%202025.pdf>

⁷⁸ Inspectie van het onderwijs (2018) *Nederlands of niet: gedragscodes en taalbeleid in het hoger onderwijs*.

⁷⁹ Taalunie (2022) *Taalcompetent in het hoger onderwijs: Kader voor een taalcompetentieversterkend aanbod aan hogescholen en universiteiten*.

⁸⁰ de Groot, A. (2020). Taalkabaal over de verengelsing van het universitaire onderwijs. *Levende Talen Magazine*, 107(5), 4-10.

⁸¹ Jansen, C., De Wachter, L., Frik, T., & Van Dun, P. (2022). *Taalcompetentie in het Nederlands van Nederlandstalige studenten in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen. Taalcompetentie in het Nederlands van Nederlandstalige studenten in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen, Rapport in opdracht van de Taalunie*.

Engelse taalcompetentie. Het nastreven van de socialisatietask van het HO door bevordering van het Nederlands, ondanks Engelstalige opleidingen, lijkt tegenstrijdig en onrealistisch.

De Taalunie omschrijft de vereiste competenties van studenten in bachelor en master als: “Studenten begrijpen en verwerken gedetailleerde, verdiepte en gespecialiseerde wetenschappelijke informatie gerelateerd aan het eigen studie- of werkdomein.” En “Studenten (leren) communiceren met leeftijdsgenoten, vrienden en familie, medestudenten, docenten, stagebegeleiders, collega’s, leidinggevend, vakgenoten (wetenschappelijk/beroepsmatig), en/of andere relevante derden”⁸² Dat taalvaardigheid in de taal waarin het onderwijs wordt gegeven bijdraagt aan studiesucces blijkt uit Vlaams onderzoek⁸³ dat een matige maar significante correlatie (0,37) toont tussen taalvaardigheid gemeten met een taaltest academisch Nederlands en academische vakinhoudelijke prestaties. Die samenhang blijkt niet alleen in de faculteiten rechtsgeleerdheid, letteren, sociale wetenschappen en economie, maar ook in betawetenschappen. Lage taalvaardigheid gaat samen met lage vakprestaties, maar hoge taalvaardigheid gaat samen met een ruim bereik aan vakprestaties. Dus is taalvaardigheid een noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarde voor academisch studiesucces in het vak.

De Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen⁸⁴ legt het niveau van beheersing van de Nederlandse taal, uitgedrukt in kennis, inzicht en vaardigheden voor doorstroom naar vervolgonderwijs en naar beroepsmatig functioneren vast. Deze wet legt geen eindniveau Nederlandse taal (via de WHW) voor het hoger onderwijs vast. Volgens art.2 lid c van het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen⁸⁵ is het eindniveau Nederlandse taalvaardigheid vwo in termen van het referentiekader taal en rekenen van de SLO⁸⁶ gedefinieerd als 4F en eindniveau havo als 3F (art.2 lid d). Dat eindniveau van taalvaardigheid is omschreven in termen van taakuitvoering waartoe de leerling in staat zou zijn. Het hbo/wo taalvaardigheidsniveau wordt geacht daarboven te liggen, want “van de afgestudeerden aan het hoger onderwijs – de hoogstopgeleiden in onze samenleving – wordt een hoger niveau van taalvaardigheid verwacht dan wat ze na het secundair onderwijs hebben bereikt”⁸⁷. De minister OCW schrijft in zijn brief aan de Tweede Kamer⁸⁸ over internationalisering van het onderwijs (eind 2023) dat hij aan het kamerlid Omtzigt heeft toegezegd met de Taalunie in gesprek te gaan over het definiëren van een Nederlands referentieniveau 5F als streefniveau voor het hoger onderwijs. De Taalunie ontraadt de minister OCW (per brief 23 november 2023) echter het definiëren van een generiek eindniveau 5F voor zo verschillende opleidingen, waarmee de autonomie van HO-instellingen niet gerespecteerd zou worden, terwijl bovendien de status van het referentiekader taal niet geheel zeker is. Op de leest van de zelfregie door universiteiten wordt voorgesteld dat HO-instellingen zelf, rekening houdend met de eigenheid van hun opleidingsaanbod, vastleggen welke taalcompetentie in het Nederlands ze

⁸² Taalunie (2022) *Taalcompetent in het hoger onderwijs: Kader voor een taalcompetentieversterkend aanbod aan hogescholen en universiteiten*.

⁸³ De Wachter, L., Heeren, J., Marx, S., & Huyghe, S. (2013). Taal: noodzakelijke, maar niet enige voorwaarde tot studiesucces. Correlatie tussen resultaten van een taalvaardigheidstoets en slaagcijfers bij eerstejaarsstudenten aan de KU Leuven. *Levende Talen Tijdschrift*, 14(4), 28-36.

⁸⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027679/2022-08-01>

⁸⁵ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027879/2022-08-01>

⁸⁶ Referentiekader taal en rekenen; de referentieniveaus, SLO, 2009. <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/nederlands/referentiekader-taal/>

⁸⁷ Taalunie (2015) *Vaart met taalvaardigheid; Nederlands in het hoger onderwijs*.

<https://taalunie.org/publicaties/52/vaart-met-taalvaardigheid>

⁸⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 22 452, nr. 87; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2023/12/13/brief-van-de-taalunie-met-advies-op-taalniveau5f-hoger-onderwijs>

verwachten van uitstromende studenten.

Niveau 4F is vergelijkbaar met C1 van het Europees Referentiekader (CEFR). De CEFR taalvaardigheidsniveaus voor de vreemde talen zijn gedefinieerd vanuit levensechte taaltaken en communicatieve functies⁸⁹. Het eindexamen vwo representeert B2 niveau wat betreft de vreemde talen, dus ook wat betreft Engels. Daaruit valt formeel af te leiden dat het Engels aan het begin van het academisch onderwijs op een lager niveau (B2) beheerst wordt dan het Nederlands (C1) door Nederlandse studenten. Carel Jansen e.a. (2022) deden voor de Taalunie onderzoek naar de taalcompetentie Nederlands in het hoger onderwijs. De WIB beoogt het bevorderen van Nederlandse taalvaardigheid in plaats van het bevorderen van de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands. Het gaat in context van het hoger onderwijs om academische taalvaardigheid, wat Cummins⁹⁰ Cognitive Academic Language Proficiency noemt. Het platform Taalbeleid Hoger Onderwijs heeft in haar visie op taalbeleid hoger onderwijs (september 2025)⁹¹ niet haar intentie gerealiseerd om de talige eindcompetenties te beschrijven voor het einde van de bachelorfase. Ook een algemene beschrijving van de talige eindcompetenties op het einde van de masterfase bestaat (nog) niet. De twijfel en laksheid bij de ontwikkeling van taalbeleid voor het Nederlands in het hoger onderwijs en de nalatigheid in het definiëren van het eindniveau, hebben ongetwijfeld oorzaak in de opgerukte verengelsing die taalbeleid voor het Nederlands obsoleet dreigde te maken. Het Nederlands als academische taal werd in het afgelopen decennium niet alleen verdrongen in de onderwijspraktijk maar ook uit de aandacht van het onderwijsbeleid.

Jansen (2022) verstaat onder 'taalcompetentie in het Nederlands in het hoger onderwijs': "de kennis, de vaardigheden en de attitudes die voor Nederlandstalige studenten in het hoger onderwijs een voorwaarde vormen om tijdens en na hun opleiding de Nederlandse taal adequaat en doelgericht te gebruiken en daarbij te putten uit een breed talig repertoire met zowel een algemene als een vakspecifieke component." Voor adequaat en doelgericht gebruik van het Nederlands in het hoger onderwijs moeten studenten niet alleen de taal- en spellingregels kennen en kunnen toepassen, maar ook genreconventies, tekststructuren en argumentatievormen beheersen. Naast algemene taalcompetentie is kennis en vaardigheid in vakspecifieke taalconventies en terminologie vereist om effectief te communiceren met vakgenoten. Tekorten in tekstbegrip en schrijfvaardigheid in het HO zijn het beste gedocumenteerd. Problemen in de aansluiting tussen vwo en wetenschappelijk onderwijs deden zich, voor de grootschalige verengelsing van universitaire opleidingen, vooral voor op het gebied van de schrijfvaardigheid⁹². Daarbij moet wel bedacht worden dat het aantal schrijftaken in het hoger onderwijs is toegenomen zonder dat begeleidingscapaciteit evenredig toenam. Meer diverse afkomst van studenten, lager SES, een andere thuistaal dan het Nederlands en informalisering ondermijnen de academische taalcompetentie, waarvan het wetenschappelijk artikel de bekwaamheidsproeve vormt. Academisch taalgebruik wordt gekenmerkt door complexe naamwoordgroepen, passieve zinnen en betrekkelijke bijzinnen⁹³. De academische taalcompetentie dient om het wetenschappelijk discours te kunnen volgen en voeren. Bij uitstroom aan het eind van de bachelorfase HO moet het taalvaardigheidsniveau verhoogd zijn, vergeleken met dat aan het eind van het vwo (4F). Wat daarbij niet helpt is als docenten hoger onderwijs niet op de hoogte zijn van de

⁸⁹ <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>

⁹⁰ Krashen, S., & Brown, C. L. (2007). What is academic language proficiency. *STETS Language & Communication Review*, 6(1), 1-5.

⁹¹ <https://www.taalbeleidhogeronderwijs.org/2025/09/10/naar-een-visie-op-taalbeleid-hoger-onderwijs/>

⁹² Bonset, H. (2010). Nederlands in het voortgezet en hoger onderwijs: Hoe sluit dat aan? Deel 1. *Levende talen magazine*, 97(3), 16-20.

⁹³ van Kalsbeek, A., & Kuiken, F. (2014). Academisch taalgebruik in het Nederlandse wetenschappelijk onderwijs: Stand van zaken en blik op de toekomst. *Internationale Neerlandistiek*, 52(3), 221-236.

inhoud van het examenprogramma voor havo en vwo⁹⁴. Essentiele onderdelen van de academische taalcompetentie zijn: informatie uit bronnen begrijpen, combineren en waarderen, alsmede schrijven, waarbij tekststructuren en argumentatiestructuren adequaat worden ingezet. Een scherpe grens tussen taalcompetentie en denkvermogen valt moeilijk te trekken, wanneer het om argumenteren, redeneren en analyseren van betogen gaat. Artificiële intelligentie (AI) kan veel schrijfproblemen ondervangen door een overzichtelijke tekststructuur aan te bieden, primaire bronnen te verwerken en goed te formuleren, in reactie op een voorgelegde vraagstelling. De oplossing is eerder hoe dit hulpmiddel in het onderwijs te benutten⁹⁵ dan hoe het te verbieden, te meer daar het ook in werkprocessen wordt ingezet om de arbeidsproductiviteit te verhogen. Voor Nederlandstaligen is geen streefniveau van academische taalvaardigheid aan het eind van het hoger onderwijs vastgesteld, maar volgens de logica van het Common European Framework of Reference for Languages CERK⁹⁶ zou dat C2 moeten zijn, aangezien taalniveau 4F dat het eindniveau vwo markeert, ongeveer overeenkomt met het ERK-niveau C1⁹⁷. Taalcompetentie op C2-niveau houdt samengevat in⁹⁸:

- Men begrijpt vrijwel alles wat men hoort of leest: men verstaat ook verschillende accenten en kan wetenschappelijke en literaire teksten aan;
- informatie die afkomstig is van verschillende gesproken en geschreven bronnen samenvatten, argumenten reconstrueren en hiervan samenhangend verslag doen;
- zich spontaan, vloeiend, precies en genuanceerd uitdrukken;
- zich schriftelijk en mondeling uitdrukken in een stijl die past bij de situatie, ook in complexere situaties.

Per taalcompetentie zijn de activiteiten welke typerend zijn voor de ERK-niveaus C1 en C2 beschreven in het Common European Framework of Reference for Languages. Over de verschillende taalcompetenties valt een individueel beheersingsprofiel op te stellen (zie figuur 1).

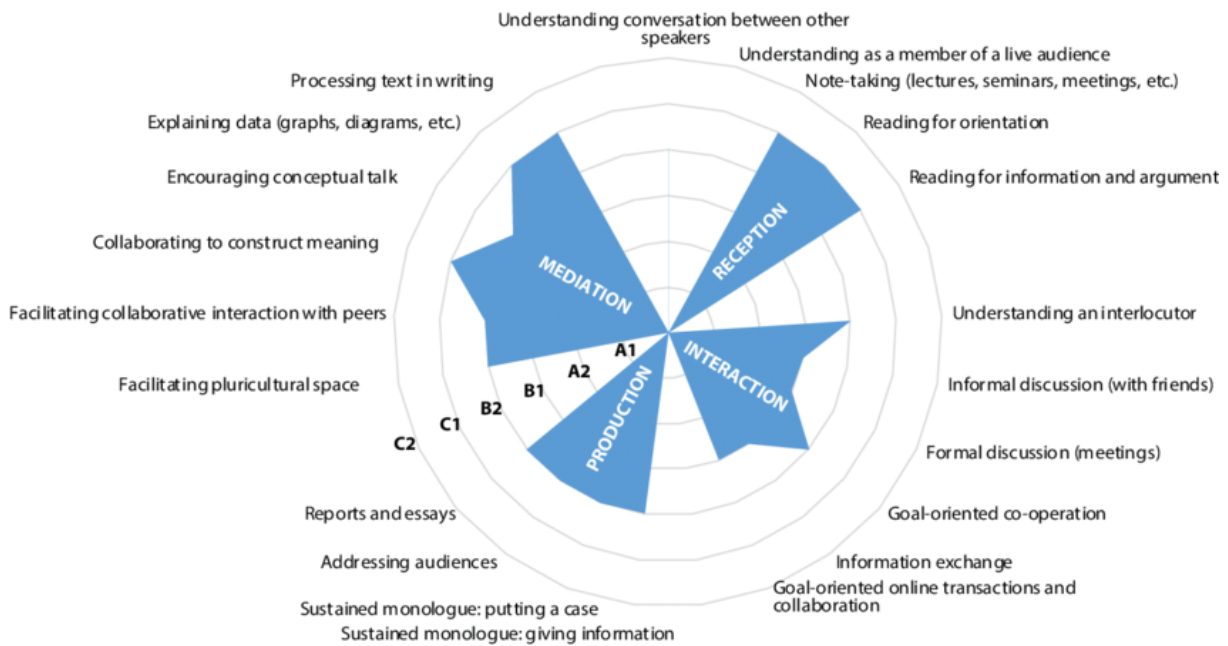
⁹⁴ Schuurs, U., & Cornuijt, E. (2022). Talige voorbereiding op het vervolgonderwijs? Ontoereikende taalbeheersing bij instromende studenten. *Levende Talen Magazine*, 109(5), 18-23.

⁹⁵ GenAI kan worden ingezet om het schrijfproces te faciliteren en vastlopen te voorkomen, zo laat dit artikel zien: <https://hsnbundels.taalunie.org/wp-content/uploads/2024/10/Deel-4-artikel-2.pdf>.

⁹⁶ Council of Europe (2020), *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment* – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/lang-cefr.

⁹⁷ <https://www.kennisdomein.nl/maatschappelijk/de-officiële-taalniveaus-in-nederland/#:~:text=Je%20bent%20dan%20een%20onafhankelijk,gratis%20e%2Dbook%20boordevol%20tips.>

⁹⁸ <https://onzetaal.nl/taalloket/taalniveaus-vreemde-talen>

Figuur 4 Een postgraduate natural sciences profiel taalvaardigheid, uitgedrukt als referentie niveau CEFR (<https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>)

Een indicatie voor verdringing van Nederlandse taalvaardigheid onder Nederlandse studenten door internationalisering van het onderwijs zou zijn als hun profiel van taalcompetenties Nederlands bij het volgen van een Engelstalige HO-opleiding lager is dan bij het volgen van eenzelfde in het Nederlands gegeven opleiding.

Verdringing van het Nederlands als onderwijstaal wordt ook gefaciliteerd en tevens gerechtvaardigd door de toenemende internationalisering van wetenschappelijke publicaties. De neoliberale afrekencultuur aan de universiteiten dwingt tot publiceren in peer reviewed Engelstalige tijdschriften. Jarenlang werd groot belang gehecht aan de positie van de Nederlandse universiteiten op internationale university rankings, maar op de validiteit daarvan is men teruggekomen⁹⁹. Het Nederlands als wetenschapstaal wordt door de pressie en ambitie tot internationaal publiceren verdrongen. Ontsluiting van wetenschappelijke kennis en inzicht voor de maatschappij door de wetenschapsjournalistiek, wordt daardoor bemoeilijkt¹⁰⁰. Valoriseren van wetenschap in de zin van verspreiden en voor een breder (nationaal) publiek toegankelijk maken van wetenschappelijke kennis zal niet bevorderd worden als opleidingen en onderzoeksgroepen geheel engelstalig zijn. De Taalunie pleit daarom voor ontwikkelen van Nederlandse vakterminologie en ontsluiting van wetenschappelijke kennis in het Nederlands in alle kennisdomeinen, ter voorkoming van een kenniskloof tussen intellectuele elite en andere burgers. De Taalunie signaleert enerzijds dat door de forse verengelsing van de masteropleidingen het Nederlands verdrongen wordt, maar anderzijds dat Nederlandse vaktaal verder ontwikkeld moet worden en dat er nog gewerkt moet worden aan ontwikkeling van Nederlandse taalvaardigheid van studenten. Met overwegend Engelstalige masteropleidingen en Engelstalige onderzoeksgroepen lijkt dat onrealistisch. Nu er geen referentieniveau 5F als streefniveau voor taalvaardigheid Nederlands bij uitstroom van het hoger onderwijs wordt gedefinieerd, dreigt het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid conform art.1.3 WHW, ondanks de WIB, een dode letter te worden. Met de dominantie van de Engelse taal komt ongemerkt ook de dominantie van het Angelsaksisch perspectief mee.

⁹⁹ <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/onderwijs/internationale-rankings-universiteiten>

¹⁰⁰ Taalunie (2016) Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs.

Verdringing van nationale inhoud door internationale inhoud

De omzetting van Nederlandstalig hoger onderwijs naar Engelstalig onderwijs blijft niet beperkt tot taal, maar heeft veelal ook repercussies voor de inhoud van vakken. Verengelsing van bachelor- en masteropleidingen impliceert dat historische documenten, wetgeving, literaire fictie, enquêtes of ander tekstueel materiaal, niet meer Nederlandstalig kan zijn. Bronnen moet geweld worden aangedaan door vertaling, zoals Reynaert the fox¹⁰¹; publicaties van het Centraal planbureau¹⁰² kunnen geen onderwerp van studie meer zijn bij sociologie. Engelstaligheid van masteropleidingen kan conflicteren met stageplaatsen bij Nederlandse bedrijven, instellingen of overheidsorganisaties. Nationale problemen als object van onderzoek worden vervangen door internationale kwesties¹⁰³. Nederlandse thema's en problemen verdwijnen bij Engelstalig onderwijs van de agenda. Dat is een verschraling en is voor Nederland ondoelmatig. Terecht stelt NSC in haar Tweede Kamer verkiezingsprogramma 2025: "Het hoger onderwijs moet weer meer aandacht hebben voor de oplossingen van problemen en uitdagingen in ons eigen land. We versterken het onderzoek dat gericht is op Nederlandse beleidsvraagstukken. Het is onacceptabel dat veel hoogleraren zich bijvoorbeeld het hoofd breken over (internationale) winstbelasting, maar niet bezig zijn met de toekomst van het toeslagenstelsel in Nederland."

In de 'international classroom' die voor Nederlanders zonder buitenlandse studie ervaring als 'internationalisation at home' dient, is het hele (vak)curriculum geïnternationaliseerd. Doelen buiten de vakinhoud zijn: Interculturele competenties, internationale competenties, en wereldburgerschap. Nederlandse studenten ontwikkelen in de international classroom inderdaad interculturele competenties¹⁰⁴. Een groot aantal buitenlandse studenten komt uit China (6210 in studiejaar 2023/2024)¹⁰⁵. De Chinese regering houdt hen in de gaten en let er via medestudenten op of zij 'anti-Chinees' gedrag vertonen, waarna zij bedreigd worden¹⁰⁶. Het kan niet anders dan dat dit de academische vrijheid in de onderwijsomgeving inperkt. Het discours in de international classroom kan bovendien sterk gedomineerd worden door near native speakers in English doordat zij de onderwijstaal beter beheersen dan Nederlanders. Dat betekent dat perspectieven, kennis en vragen van anderen, waaronder Nederlanders, minder tot hun recht komen.

Universiteiten zijn de exponenten bij uitstek van de academische zuil in de maatschappij, zo stelt Mark Bovens in zijn afscheidsrede aan de Universiteit Utrecht (2024). Functies in het maatschappelijk middenveld en in de politiek, alsmede de beter betaalde functies in de overige sectoren worden door academici ingenomen. Internationalisering in de vorm van buitenlandse academische opleiding, Engelssprekende universiteiten en internationale ambiance en vakinhouden dragen bij aan de ontstane segregatie tussen praktisch opgeleiden die vooralsnog de meerderheid van de bevolking uitmaakt en academisch opgeleiden. De Nederlandse belastingbetaler bekostigt deze verdergaande segregatie via internationalisering in academia. Academici menen dat hun belang gediend is met open grenzen en internationalisering, terwijl praktisch geschoolden de nadelen ervan eerder ervaren

¹⁰¹ <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/35321>

¹⁰² <https://www.cpb.nl/publicaties>

¹⁰³ Gerards, J. H. (2017). Nederlands en/of Engels?: Taalkeuze met beleid in het Nederlands Hoger Onderwijs. KNAW.

¹⁰⁴ <https://www.scienceguide.nl/2022/11/international-classroom-vooral-effectief-voor-nederlandse-studenten/> Bron: https://osf.io/preprints/psyarxiv/93fq7_v1

¹⁰⁵ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85124NED/table?ts=1759733290918>

¹⁰⁶ <https://www.folia.nl/actueel/161742/chinese-uva-studenten-bedreigd-door-regering-china-wordt-regelmatig-bij-me-aangebeld>

als concurrentie op de arbeidsmarkt en minder kans op woonruimte. Met het Engels als voertaal en internationale populatie en globale onderzoeksthema's komt de universiteit verder van de praktisch geschoolden af te staan. Internationalisering is een bron van toenemende sociale ongelijkheid die contamineert met academische opleiding¹⁰⁷. Universiteiten ontstijgen met internationalisering van hun doelgroep, inhoud en het Engels als onderwijstaal, aan de Nederlandse samenleving die hen met publieke middelen bekostigt. De maatschappelijke segregatie tussen academici en praktisch opgeleiden wordt door de internationalisering van het hoger onderwijs verergerd.

Verdringing Nederlandse studenten door internationale studenten

Internationalisering kan ongewenste consequenties hebben. Deze kunnen zich voordoen op drie verschillende niveaus: micro (studenten en medewerkers), meso (onderwijsinstellingen) en macro (de maatschappij). Verdringing van Nederlandse studenten is zo'n nadelig effect op micro (student) niveau¹⁰⁸. Buitenlandse toestroom kan effect hebben op selectie en toegankelijkheid van opleidingen. Te vrezen nadeel van een groot aantal buitenlandse aanmeldingen per opleiding betreft voor de Nederlandse studenten, behalve overvol en Engelstalig onderwijs, minder kans op plaatsing in de opleiding van keuze¹⁰⁹. De voormalige minister OCW Dijkgraaf formuleerde dit risico van ongeremde internationalisering als: "De onderwijskwaliteit komt onder druk te staan door overvolle collegezalen en een hoge werkdruk van docenten. Daarnaast dreigt de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten bij verschillende Engelstalige opleidingen in het gedrang te komen."¹¹⁰ Verdringing kan zich met name voordoen in opleidingen waarvoor een beperkt aantal plaatsen is en een relatieve toelatingnorm waardoor een zware selectie ontstaat. De Wet kwaliteit in verscheidenheid maakte met ingang van studiejaar 2014/2015 een einde aan de doorstroommaster en opende de deur voor selectie van wo-bachelor gediplomeerden bij toegang tot de masteropleidingen. Daarmee bood een bachelordiploma behaald in het Nederlands wetenschappelijk onderwijs geen garantie meer op toegang tot een inhoudelijk aansluitende masteropleiding en behalen van het masterdiploma. Tegen de invoering van de selectieve masters protesteerden studentenvakbonden en Tweede Kamerleden destijds tevergeefs. In de selectie voor de masteropleiding die veelal Engelstalig is, kunnen Nederlandse bachelor-alumni makkelijk verdrongen worden door internationale bachelor alumni. Voor een masteropleiding konden zich (na selectie) in het studiejaar 2024/2025 39712 Nederlandse studenten inschrijven en 19962 buitenlandse studenten. In de veelal selectieve masteropleidingen is 33% van de instroom internationale student¹¹¹.

De minister OCW stelde in haar brief 4 juni 2018 aan de Tweede Kamer over Internationalisering van het onderwijs¹¹² "Nederlandse onderwijsinstellingen moeten in de eerste plaats toegankelijk zijn voor Nederlandse studenten. Daar waar internationalisering in de toekomst op gespannen voet kan

¹⁰⁷ Bovens, Mark (2024) Opleiding als nieuwe verzuiling En wat dit betekent voor de universiteit. Afscheidsrede Universiteit Utrecht, 29 november 2024 https://research-portal.uu.nl/ws/portalfiles/portal/247238210/Afscheidsrede_Mark_Bovens_29_nov_2024.pdf

¹⁰⁸ <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/beoogde-en-ongewenste-effecten-van-internationalisering#mogelijke-ongewenste-effecten-van-internationalisering>

¹⁰⁹ https://www.ewmagazine.nl/kennis/achtergrond/2018/01/buitenlandse-student-verdringt-nederlander-op-universiteit-579847/?utm_source=chatgpt.com

¹¹⁰ Eerste Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 35 282, L https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20230421/brief_van_de_minister_van_ocw_over/document3/f=/vm2rislr6awc_opgemaakt.pdf

¹¹¹ <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2025-05/nuffic-inkomende-diplomamobiliteit-in-het-nederlandse-hbo-en-wo-2024-25.pdf>

¹¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 22 452, nr. 59

komen te staan met de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten, wil ik dat instellingen al het mogelijke doen om verdringing te voorkomen. [...] Ik wil niet dat de toestroom van internationale studenten leidt tot verdringing van Nederlandse studenten of dat Nederlandse studenten als gevolg hiervan minder keuzevrijheid hebben.” Toch kan die buitenlandse toestroom in combinatie met selectie maar al te gemakkelijk daartoe leiden. Gerichte inzet van de numerus fixus dient, volgens de Memorie van Toelichting op de WIB (3.2.3) vooral om EER-studenten te beschermen tegen verdringing door niet-EER studenten. De scheidslijn voor een noodfixus (artikel 7.54c WIB) wordt in het wetsvoorstel WIB (MvT, 4.5.3) getrokken tussen EER versus niet-EER maar beschermt Nederlandse studenten niet tegen verdringing door buitenlandse instroom, ongeacht of die uit EER- of niet-EER landen afkomstig is. Conform het Unierecht mag geen onderscheid gemaakt worden tussen Nederlandse studenten en andere EER-studenten¹¹³.

Capaciteitsbekostiging op basis van arbeidsmarktprognoses¹¹⁴ in plaats van de deels variabele bekostiging op basis van studentenaantallen zou dwingen tot een meer rationele grondslag voor het aantal op te leiden studenten per vakgebied. Dat zou toestroom van internationale studenten naar opleidingen die weinig bijdragen aan maatschappelijke doelen afremmen. Bij minder opleidingsplaatsen dan kandidaten zorgt selectie voor ontoegankelijkheid voor een deel van de kandidaten. Omdat Nederlandse studenten en studenten uit andere EU-lidstaten gelijk behandeld moeten worden, ontstaat dan het risico dat Nederlandse studenten een opleiding niet kunnen volgen, maar studenten uit andere EU-lidstaten wel. Capaciteitsbekostiging kan verdringing van Nederlanders door internationale studenten in de hand werken.

Het IBO onderzoeksrapport onderkent dat bij opleidingen die de capaciteit beperken, verdringing kan ontstaan van Nederlandse studenten, als internationale studenten over meer kwaliteit beschikken. Nederlandse studenten worden weggeconcentreerd binnen hun eigen universiteiten, zo constateert ScienceGuide¹¹⁵ naar aanleiding van een commissiedebat Tweede Kamer over de halfgeleiderindustrie¹¹⁶ waarin het Tweede Kamerlid Postma van NSC stelt: “Wat ik tegelijkertijd ook zie en waar ik zorgen over heb, is dat er aan de technologische universiteiten steeds minder ruimte is voor Nederlandse studenten. Er wordt namelijk vaak een wiskundetoets gevraagd, en daarin scoren buitenlandse studenten hoger, doordat hun wiskundeonderwijs op een hoger niveau ligt dan dat van ons.”¹¹⁷. Reeds eerder werd in de universitaire media bericht over verdringing door buitenlandse studenten¹¹⁸: “Bij sommige fixusopleidingen verdringen internationale studenten Nederlandse studiekeizers.” Dit werd als volgt nader toegelicht: “Bij een bezoek aan het space-centrum in Noordwijk — mevrouw Van Dijk was daar ook bij — vertelden ze ons laatst dat de Nederlandse studenten veel minder kans maken op een plek bij bijvoorbeeld de opleiding ruimtevaart, omdat er een stop zit op sommige bètaopleidingen en omdat er een wiskundetoets wordt afgelegd en ons wiskundeonderwijs op de middelbare school zodanig is dat ze het afleggen tegen studenten uit andere landen. In de praktijk zie je dus dat studenten graag een bètastudie willen doen, maar daartoe geen plek krijgen, en dat internationale studenten voorgaan.” In dit licht is opmerkelijk dat voormalig CEO Wennink van ASML in zijn op verzoek van de minister van Economische Zaken uitgebrachte rapport¹¹⁹ klaagt over het ontmoedigen van internationale studenten terwijl er onvoldoende

¹¹³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 22 452, nr. 85

¹¹⁴ Verdiepende analyse bij Kamerbrief bekostiging en bekostigingsvarianten hoger onderwijs

¹¹⁵ <https://www.scienceguide.nl/2025/09/verdringen-nederlandse-studenten-door-buitenlandse-instroom-heeft-gevolgen-voor-onze-chipindustrie/>

¹¹⁶ https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2025A04604

¹¹⁷ Concept verslag commissiedebat Halfgeleiderindustrie 3 september 2025 (p.10)

¹¹⁸ <https://www.cursor.tue.nl/nieuws/2022/november/week-2/analyse-hoe-verder-met-de-buitenlandse-studenten>

¹¹⁹ <https://www.rapportwennink.nl/>

technisch geschoold bèta-talent is. “Door meer sturing en (financiële) prikkels voor technologische opleidingen moet Nederland haar STEM-basis en daarmee haar concurrentiepositie verbeteren.”, zo stelt hij. Waarom kan dat niet met maximale benutting van Nederlandse jongeren? In 2020-2021 koos 73% van de technasium gediplomeerden een bètatechnische opleiding, tegenover de 55% van de andere havo en vwo gediplomeerden met een Natuur-profiel¹²⁰. Het onderzoek en ontwerp curriculum levert dus 20% meer uitstroom naar betatechniek HO-opleidingen. Maar Wennink pleit voor actieve werving van internationaal STEM-talent. Dat impliceert verdringing van Nederlandse jongeren en export van technologische kennis. Over de vraag of aan de Leidse universiteit buitenlandse studenten Nederlanders verdringen luidt het antwoord: “Voor de noodzakelijke selectie wordt gekeken naar de cijferlijst, een ‘online assessment’, en een motivatiebrief speelt daarbij een belangrijke rol. “In de praktijk vallen daarbij vooral veel Nederlandse scholieren af, zeggen de geraadpleegde studenten. In concurrentie met buitenlandse studenten delven zij vaak het onderspit.”¹²¹. De Engelstalige en tevens selectieve masters zijn daar ongetwijfeld ook debet aan. Door Engelstaligheid en selectie bij toegang tot de masteropleidingen worden de Nederlandse studenten in een concurrentieslag gebracht met studenten uit de rest van de wereld waarin ze regelmatig het onderspit delven. Het buitenlands talent dat in die gevallen voorgaat op Nederlandse studenten is wellicht vooral het resultaat van beter vakonderwijs. Het IBO onderzoeksrapport stelt dat instellingen strengere toelatingscriteria kunnen hanteren voor masteropleidingen, waardoor het voor Nederlandse studenten moeilijker wordt om toegelaten te worden. Dat kan erop uitdraaien dat het rijksbekostigde wetenschappelijk onderwijs voor aanzienlijk minder Nederlandse studenten is weggelegd. Volgens de Onderwijsinspectie die in 2019 onderzoek naar eventuele verdringing van Nederlanders door buitenlanders deed, kan niet eenduidig worden geconcludeerd dat er sprake is van verdringing van Nederlandse studenten vanwege de instroom van internationale studenten. Bij opleidingen met een beperkt aantal plaatsen (fixus of capaciteitsbeperking) zijn er wel signalen van mogelijke verdringing binnen de Nederlandse populatie. Daar neemt het aandeel Nederlandse studenten met een niet-westerse migratieachtergrond in hbo- en wo-bacheloropleidingen af naarmate het percentage internationale studenten toeneemt. In de hbo-bachelor en wo-master met een fixus neemt het aandeel Nederlandse vrouwen af naarmate de internationalisering toeneemt. In de hbo- en wo-bachelor neemt in fixusopleidingen het aandeel studenten uit de lagere inkomensgroep af bij een toenemende internationale instroom¹²². Elke buitenlander die geplaatst wordt in een fixus-opleiding waarvoor Nederlanders zijn afgewezen, verdringt een Nederlander, maar de Inspectie heeft alleen gezocht naar in samenhang met buitenlandse instroomomvang gewijzigde samenstelling van Nederlandse studentpopulatie. Daarmee wordt niet de vraag naar verdringing van Nederlanders, maar die naar selectieve verdringing van subpopulaties Nederlanders beantwoord. Bij opleidingen met beperkt aantal plaatsen komen onder Nederlanders, naarmate de buitenlandse instroom groter is, minder vrouwen, studenten met niet-westerse migratieachtergrond en lagere inkomensmilieus voor. De inspectie is niet nagegaan of de verhouding tussen Nederlanders en buitenlanders onder de aanmelders gerepresenteerd wordt bij de geplaatsten. De inspectie negeert informatie over de afgewezenen; zouden zij zonder buitenlandse concurrentie in de toelatingselectie, wel zijn aangenomen? De inspectie negeert het effect van een massief internationaal studentenaanbod op de selectienormen, waardoor Nederlanders een grotere kans hebben om bij selectie afgewezen te worden.

¹²⁰ <https://www.technasium.nl/doorstroom-van-technasium-naar-betatechnische-studies-groeit-tegen-landelijke-trend-in/>

¹²¹ <https://schuurman1942.nl/2023/01/20/verdringen-buitenlandse-de-nederlandse-studenten/>

¹²² <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2019/12/05/internationalisering-en-de-toegankelijkheid-van-het-hoger-onderwijs-voor-nederlandse-studenten>

Doelgroep van het hoger onderwijs is helaas niet vastgelegd in de WHW als studenten met de Nederlandse nationaliteit. Het doel van de bekostigde HO-instellingen is echter gelegen in doelmatige vakopleidingen bieden voor de Nederlandse jongeren met havo en vwo-diploma's. In art 1.1 lid c en d WHW staat dit omschreven voor het WO als onderwijs dat is gericht op de voorbereiding tot de zelfstandige beoefening van de wetenschap of de beroepsmatige toepassing van wetenschappelijke kennis en dat het inzicht in de samenhang van de wetenschappen bevordert; voor het HBO als onderwijs dat is gericht op de overdracht van theoretische kennis en op de ontwikkeling van vaardigheden in nauwe aansluiting op de beroepspraktijk. Die taak wordt via de rijksbijdrage onderwijs bekostigd uit de publieke middelen. De Raad van State zegt hierover in haar advies over de WIB uit 2024 ¹²³: "Het is de publieke taak van de Nederlandse overheid om te voorzien in een toegankelijk nationaal onderwijsstelsel. Deze taak richt zich in de eerste plaats op de in Nederland gevestigde leerlingen en studenten en daarnaast op gelijke wijze op personen die krachtens EU-recht en EER-recht aanspraak maken op toegang tot het Nederlandse onderwijsstelsel."

Art.2.2 van de Wet Studiefinanciering 2000 ¹²⁴ bepaalt wie in aanmerking komen voor studiefinanciering: studenten met de Nederlandse nationaliteit, degenen die daarmee op grond van volkenrechtelijke verdragen gelijkgesteld moeten worden en degenen die geen Nederlandse nationaliteit hebben maar wel in Nederland wonen.

Binnen de Europese HO regio zijn afspraken gemaakt voor erkenning van diploma's en toelating van buitenlanders tot het eigen HO ¹²⁵. HO-studenten uit de EER en Zwitserland kunnen zich op basis van het vrij verkeer van personen zonder verdere barrières in Nederland vestigen om te studeren en, na afronding van hun studie, te werken. Aangezien studenten uit de rest van de EER op grond van Europese regelgeving in de praktijk gelijk zijn gesteld aan studenten uit Nederland, is het in beginsel niet mogelijk om de instroom uit de rest van de EER rechtstreeks op grond van hun herkomst te beperken. Dit vloeit voort uit het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) en <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/right-of-residence-for-students.html> . Bij hoge uitzondering is het Wallonië en Oostenrijk toegestaan om ter voorkoming van verdringing bij de opleiding geneeskunde, een quotum voor buitenlanders te hanteren ¹²⁶. Voor niet-EER studenten levert inschrijving als voltijds student een verblijfsvergunning ¹²⁷. Discriminatie naar land van herkomst is bij toelating tot de HO-instellingen niet toegestaan. Nederlandstalig onderwijs zou geduid kunnen worden als indirecte discriminatie. Maar de bescherming van de Nederlandse taal en cultuur is een zwaarwegend belang. Alleen door het Nederlands als onderwijstaal te verordonneren, kan de massale toestroom van buitenlandse studenten worden gestuit.

Zolang dat niet gebeurt betaalt de Nederlandse belastingbetaler export van Nederlands onderwijs en kennis naar het buitenland, terwijl het hoger onderwijs voor Nederlanders er minder toegankelijk door wordt. De vraag is bovendien hoe doelmatig al die buitenlandse studenteninstroom is. Uit CBS-cijfers over hbo-studenten naar studierichting en land van herkomst 2024/2025 ¹²⁸ blijkt bijvoorbeeld dat in de hbo-studierichting vormgeving, kunst, talen en geschiedenis 20400 Nederlandse studenten en 18180 buitenlandse studenten ingeschreven stonden. Voor hbo-afgestudeerden in deze richting duurt het gemiddeld meer dan een jaar voordat ze een substantiële baan hebben gevonden. Afgestudeerden Dans en Vreemde talen en communicatie doen over het

¹²³ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z08072&did=2024D18723>

¹²⁴ https://wetten.overheid.nl/BWBR0011453/2025-01-01#Hoofdstuk2_Paragraaf2.1_Artikel2.2

¹²⁵ https://wetten.overheid.nl/BWV0002946/2008-05-01#Verdrag_2

¹²⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 555, nr. 7

¹²⁷ https://www.eerstekamer.nl/overig/20190906/ibo_internationalisering_van_het/document

¹²⁸ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85421NED/table?ts=1758883766145> .

vinden van een substantiële baan zelfs meer dan 40 maanden. SEO¹²⁹ constateert dat afgestudeerden Vreemde talen en communicatie, vormgeving en kunst over het algemeen een relatief laag startsalaris verdienen. Hieruit blijkt dat de instroom van buitenlandse studenten geen verband houdt met de arbeidsmarktbehoefte. Dat is ondoelmatig en leidt bovendien tot verdringing van Nederlandse afgestudeerden bij onvoldoende werkgelegenheid. Bij de veelal selectieve toelating tot de kunsten opleidingen leidt buitenlandse toestroom logischerwijs ook tot verdringing van Nederlanders.

Een opleiding met een gunstig arbeidsmarktperspectief is al jaren tandheelkunde. Het aantal aanmeldingen voor die opleiding overtreft vele malen het aantal plaatsen dat door een numerus fixus is gelimiteerd. Naast 900 Nederlandse tandartsen in opleiding zijn er 840 naar herkomst buitenlandse studenten in opleiding tot tandarts. Van de tandartsen die in Nederland werkzaam zijn heeft 24% het diploma in het buitenland behaald¹³⁰. Dit betekent dat vele Nederlanders voor wie tandheelkunde de opleiding van eerste keuze is, verdrongen worden door buitenlanders.

Hoger onderwijs; eerste- en ouderejaarsstudenten, studierichting, herkomst		
Onderwijssoort: WO		
Perioden: 2024/'25*		
Onderwerp: Totaal ingeschrevenen		
	Studierichting	0911 Tandheelkunde
Geboorteland (ouders)	Herkomstland	aantal
Totaal	Totaal	1740
Totaal	Nederland	900
Totaal	Europa (exclusief Nederland)	140
Totaal	niet Europa	700
Totaal	buitenland	840
Totaal	Turkije	70
Totaal	Marokko	90
Totaal	Suriname	50
Totaal	Nederlandse Cariben	20
Totaal	Indonesië	30
Totaal	Buiten-Europa (excl. 5 grote herkomst...	440
Bron: CBS https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85421NED/table?ts=1758883766145		

Voor afgestudeerden van de opleiding electrotechniek zijn de arbeidsmarktperspectieven ook gunstig met een baanzoekduur van 3,8 maanden en een starterssalaris dat 10% boven dat van juristen ligt. De ingeschreven studenten voor deze opleiding zijn zelfs in meerderheid buitenlanders. Dat roept de vraag op of Nederlanders de boot missen, ook met oog op de microchip industrie waar 38.000 banen te verwachten zijn tot 2030¹³¹.

Hoger onderwijs; eerste- en ouderejaarsstudenten, studierichting, herkomst	
Onderwijssoort: Wetenschappelijk onderwijs	

¹²⁹ SEO (2023) *Studie en werk HO; de arbeidsmarktpositie van hbo- en wo-alumni*

¹³⁰ <https://www.staatvandemondzorg.nl/werkers-in-de-mondzorg/opleiding-van-tandartsen/>

¹³¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondernemen-en-innovatie/investeren-in-toekomstbestendigheid-microchips>

Perioden: 2024/'25*		
Onderwerp: Totaal ingeschrevenen		
	Studierichting	0713 Elektro- en energietechniek
Geboorteland (ouders)	Herkomstland	aantal
Totaal	Totaal	2990
Totaal	Nederland	1150
Totaal	Europa (exclusief Nederland)	740
Totaal	niet Europa	1090
Totaal	buitenland	1830
Totaal	Turkije	120
Totaal	Marokko	40
Totaal	Suriname	30
Totaal	Nederlandse Cariben	30
Totaal	Indonesië	40
Totaal	Buiten-Europa (excl. 5 grote herkomst...	830
Bron: CBS https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85421NED/table?ts=1758883766145		

Uit een overzicht van diplomamobiliteit van het NUFFIC¹³² blijkt bijvoorbeeld dat het percentage internationale studenten bij de opleiding lucht en ruimtevaarttechniek 53% is en de baanzoekduur na afloop van die opleiding 4 maanden¹³³. Het percentage internationale studenten bij de opleiding mediastudies is in dezelfde orde van grootte, namelijk 50%, maar de baanzoekduur na afloop van die opleiding is 14 maanden. Dit wijst niet op een tekort aan afgestudeerden in mediastudies op de arbeidsmarkt en rechtvaardigt daarom geen buitenlandse instroom. Wanneer het aantal Nederlandse aanmelders het aantal opleidingsplaatsen ruimschoots overtreft, is het aantrekken van buitenlandse studenten uit hoofde van het Nederlandse belang niet doelmatig. Voor bouwkunde geldt 34% buitenlandse studenteninstroom terwijl de baanzoekduur na afstuderen bijna 10 maanden bedraagt. Ook geen gebrek aan architecten dus op de arbeidsmarkt. Psychologie is de onder internationals meest populaire opleiding. In 2024/2025 volgden 2034 buitenlandse studenten een masteropleiding psychologie. Het percentage buitenlanders onder masterstudenten psychologie is bijna 38%. De baanzoekduur na afloop van de opleiding is bijna 7 maanden; ook geen indicatie van een tekort op de arbeidsmarkt dat buitenlandse instroom rechtvaardigt. Het aangenomen amendement dat capaciteitsbeperking op trajecten binnen een bacheloropleiding mogelijk maakt¹³⁴, opent wel de mogelijkheid een numerus fixus in te stellen op de bachelor Psychology (Engelstalig) en niet op de bachelor Psychologie (Nederlandstalig). Dankzij een numerus fixus op de Engelstalige track psychologie aan de UvA, in aanvulling op de numerus fixus op de bachelor psychologie ongeacht onderwijstaal, is aangetoond dat het aantal Nederlandse studenten stijgt als het aantal buitenlandse studenten door de cap op de Engelstalige track daalt. Het aantal Nederlandse bachelor studenten psychologie aan de UvA steeg daardoor van 141 naar 232 terwijl het aantal buitenlandse bachelor studenten psychologie aan de UvA daalde van 341 naar 260, waarmee het aandeel Nederlanders in die bacheloropleiding psychologie van ongeveer 36% is toegenomen naar ongeveer 50%. Een rem op

¹³² <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2025-05/nuffic-inkomende-diplomamobiliteit-in-het-nederlandse-hbo-en-wo-2024-25.pdf>

¹³³ <https://www.seo.nl/wp-content/uploads/2023/07/2023-74-Studie-Werk-HO.pdf>

¹³⁴ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/amendementen/detail?id=2024Z02552&did=2024D05788>

Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 36 410 VIII, nr. 112

de Engelstalige onderwijstrack reguleert niet alleen de buitenlandse instroom, maar vergroot ook de toegankelijkheid van een opleiding voor Nederlanders¹³⁵.

Tabel 3 Internationale studenten (NUFFIC 2024/2025) en baanzoeke duur per opleiding (SEO: Studie & werk, 2023)

master opleiding	aantal internationale studenten	aandeel internationals (%)	baanzoeke duur (mnd)
psychologie	2034	37,9%	6,9
business administration	1147	32,9%	4,8
computer science	851	46,7%	3,0
artificial intelligence	831	44,8%	3,8
aerospace engineering	806	52,7%	4,0
media studies	706	50,1%	14,2
international business	636	61,7%	
biomedical sciences	604	25,9%	4,9
economics and business	589	40,0%	4,1
architecture urbanism and building sciences	569	34,7%	9,8

In dit onderzoek naar toegankelijkheid van het hoger onderwijs¹³⁶ komt noch de term master voor, noch de term verdringing. Aanvullende selectiecriteria vormen een struikelblok voor bepaalde Nederlandse subgroepen jongeren met een migratieachtergrond en eerste generatiestudenten. Dit betekent dat de selectieve masteropleidingen voor hen minder toegankelijk zijn en zij het in de concurrentieslag eerder afleggen tegen buitenlandse studenten. Studenten met een ondersteuningsvraag door functiebeperking of chronische ziekte ondervinden ook obstakels op hun weg naar en door het hoger onderwijs. Zij zullen in concurrentie met buitenlandse studenten dus ook makkelijk verdrongen worden. Hoe meer (buitenlandse) studenten, hoe zwaarder de selectie zijn kan en des te groter de kans op afwijzing is, ook voor Nederlandse studenten. Schaalvergroting in combinatie met selectie ondermijnt de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, met name het universitair onderwijs voor Nederlanders.

Wat niet als verdringing valt te typeren, maar wel als ongelijke behandeling, is het fenomeen dat buitenlandse studenten zonder als vwo-niveau te kwalificeren opleiding, na een voorbereidend jaar, worden toegelaten tot bachelor-opleidingen, waar Nederlandse havisten niet worden toegelaten¹³⁷. Dit is feitelijk in strijd met de Gedragscode internationale student HO.

Op logische gronden is volstrekt aannemelijk dat sprake is van verdringing van Nederlandse studenten door buitenlanders in met name het wetenschappelijk onderwijs. Onderzoek naar dit onwenselijke verschijnsel wordt niet gedaan of zo opgezet dat verdringing niet goed aan het licht kan komen. Er lijken geen openbare data of onderzoeken te bestaan die uitwijzen welk aantal en/of percentage Nederlandse aanmelders voor opleidingen wordt afgewezen als gevolg van internationale instroom¹³⁸.

¹³⁵ https://www.uva.nl/content/nieuws/nieuwsberichten/2023/11/internationale-instroom-beheersen-en-tweetaligheid-behouden.html?utm_source=chatgpt.com

¹³⁶ <https://toegankelijkhogeronderwijs.nl/wp-content/uploads/Toegankelijk-hoger-onderwijs-voor-door-en-na-de-poort-eindrapport-2024.pdf>

¹³⁷ Onderwijsinspectie Instroom van niet-EER-studenten in de wo-bachelor factsheet - september 2021

Zie voor diplomavergelijking: <https://www.nuffic.nl/studeren-en-werken-in-het-buitenland/onderwijssystemen>

¹³⁸ Blijkens antwoord van ChatGPT op de vraag: Geef recente cijfers die uitwijzen hoe vaak Nederlandse studenten geen plaats krijgen in studies vanwege buitenlandse instroom.

Het zou van doelmatigheid getuigen als enerzijds buitenlanders niet worden toegelaten tot opleidingen met een matig tot slecht arbeidsmarktperspectief en als anderzijds hun aandeel niet beperkend zou uitwerken op plaatsing van Nederlanders in opleidingen met een gunstig arbeidsmarktperspectief. Het zou, gezien de publieke taak van het Nederlands hoger onderwijs voor de Nederlandse samenleving, doelmatig zijn als bij selectie vanwege een plaatsingsbeperking Nederlandse kandidaten die voldoen aan de normen in absolute zin allereerst geplaatst worden. Voor studies die opleiden tot tekort-beroepen zouden Nederlanders al in een eerder stadium beter gemotiveerd moeten worden, zodat ze in het vwo het juiste profiel ter voorbereiding kiezen. Het onderbenutten van Nederlanders of hen opleiden met een flink risico op werkloosheid moet voorkomen worden. Buitenlanders in de werkgelegenheid laten voorzien terwijl Nederlanders aan de kant komen te staan is vanwege de kosten aan sociale zekerheid en lage arbeidsproductiviteit onwenselijk.

Verdringing afgestudeerden door buitenlandse kenniswerkers

Van verdringing in arbeid is sprake als een zittende groep werkenden negatieve gevolgen ondervindt van de toename van het arbeidsaanbod van een andere groep¹³⁹. Zodra het aantal arbeidsplaatsen niet toeneemt, maar het aanbod aan arbeidspotentieel wel en het totale arbeidspotentieel het aantal arbeidsplaatsen overtreft, treedt verdringing op. Op de arbeidsmarkt kunnen Nederlandse afgestudeerden verdrongen worden door afgestudeerde buitenlanders¹⁴⁰. Dat geldt sterker bij opleidingen met een matig of slecht arbeidsmarktperspectief. De benadeling door verdringing komt tot uiting in ontslag, ongunstiger arbeidsvoorwaarden of minder kans op een passende baan en meer kans op werk onder niveau en of buiten het eigen vakgebied. In de Memorie van Toelichting op de WIB wordt een SER-rapport¹⁴¹ aangehaald dat attendeert op dit risico. Het IBO-rapport Internationalisering van het(hoger) onderwijs (Juli 2019) stelt dat in de afgelopen 20 jaar de vraag naar hoogopgeleid arbeidspotentieel sterker toenam dan het aanbod, waardoor er geen reden voor verdringing is. Meer dan een kwart van de hoogopgeleide werkenden in de Randstad is buiten Nederland geboren.

Uit onderzoek van het ROA onder alumni van Maastricht University¹⁴² blijkt dat de werkloosheid onder afgestudeerden is gestegen naar 8%. Over de afgestudeerden psychologie stelt het ROA: "Among the most recent cohort, the percentage of unemployed alumni is highest among alumni of the Faculty of Psychology and Neuroscience (FPN) (20%). [...] other sources based on applied university graduation surveys show that the unemployment rates of (applied) psychology (bachelor) graduates are relatively high when the labour market turns worse." De psychologie alumni worden relatief hard geraakt. Er worden al gauw meer psychologen opgeleid dan de arbeidsmarkt kan absorberen. Was de werkloosheid onder het afstudeercohort 2018/2019 nog 7%, onder het afstudeercohort 2022/2023 is dat 20%. Buitenlandse instroom valt, gezien dat werkloosheidspercentage, niet meer te rechtvaardigen want dit zal deels in verdringing van Nederlandse afgestudeerden door buitenlandse alumni resulteren. De toekomstige arbeidsmarktperspectieven naar opleiding (ITA) voor alumni hoger onderwijs met een bachelor

¹³⁹ Berge, van den e.a. (2018) *Verdringing op de arbeidsmarkt; beschrijving en beleving*. Den Haag, Centraal Planbureau / Sociaal en Cultureel Planbureau

¹⁴⁰ <https://ind.nl/nl/over-ons/achtergrondartikelen/nationale-kennismigrantenregeling>

¹⁴¹ 6.17 Sociaal-Economische Raad (SER), «Make it in the Netherlands!», april 2013.

¹⁴² Künn, A., Hendrickx, S., Huijgen, T., & Dijkman, S. (2025). Maastricht University Graduate Surveys 2025. ROA. ROA Fact Sheets No. 003 <https://doi.org/10.26481/umarof.2025003>

economie & recht (ITA 1,09), journalistiek, gedrag en maatschappij (ITA 1,21) en kunst, taal en cultuur (ITA 1,15) tonen een matig, respectievelijk slecht arbeidsmarktperspectief blijkens de prognose over aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt tot 2030 van het ROA (2025)¹⁴³. Ook de master journalistiek, gedrag en maatschappij biedt een matig arbeidsmarktperspectief (ITA=1,08). Voor creatieve en taalkundige beroepen, ICT beroepen, zorg en welzijn beroepen en dienstverlenende beroepen verwacht ROA vrijwel geen knelpunten in 2030.

Dit betekent dat voor diverse opleidingen en beroepen studie-immigratie niet voorziet in een tekort, maar leidt tot verdringing van Nederlanders bij het vinden van werk na afstuderen.

Het valt daarom niet goed te begrijpen waarom het WRR-rapport¹⁴⁴ dat de noodklok luidt over een demografische krimp in de EU en China, een potentieel aan studiemigratie ontwaart en blijkbaar onmisbaar vindt. Dan komt als herkomstregio met bevolkingsgroei Sub-Sahara-Afrika in beeld met nu 150.000 jongeren tussen 18 en 23 maar in 2050 gegroeid naar 235.000 jongeren. Aan de uitkeringslasten die dat met zich meebrengt wordt door de WRR niet gerefereerd. “Studiemigranten uit Afrika en veel landen in het Midden Oosten vragen zo vaak een uitkering aan dat er per 100 werkenden 54 tot 56 uitkeringsgerechtigden zijn.” stelt Jan van de Beek (2024)¹⁴⁵. Mede omdat migranten uit deze regio doorgaans helemaal niet hoog opgeleid zijn, stelt Jan van de Beek dat Nederland er niets aan heeft dergelijke middelmatige studenten op te leiden.

Aan de Nederlandse universiteiten is het aandeel buitenlands wetenschappelijk personeel (in fte's) van 20% in 2003 toegenomen tot 49% in 2024¹⁴⁶; in de techniek is 60% van het wetenschappelijk personeel buitenlands en bij rechten is dat 29%. Hoe hoger het functieniveau, hoe lager evenwel het aandeel buitenlands wetenschappelijk personeel. Dit betekent dat verdringing zich vooral bij de wetenschappelijke startposities aandient. Onder de wetenschappelijke functies promovendus, onderzoeker en universitair docent was de groei tussen 2017 en 2022 overwegend onder buitenlanders die deze functies vervullen¹⁴⁷. Nu in Vlaanderen, evenals in Nederland, de meerderheid van de promovendi uit het buitenland afkomstig is, werd dit feit door een parlamentslid geduid als koloniale leegroef, terwijl de Onderwijsminister het vond getuigen van een sterke internationale reputatie van de Vlaamse universiteiten¹⁴⁸. In dat verband waarschuwt een ander Vlaams parlamentslid ervoor dat universiteiten zich verliezen in internationale competitie ten koste van hun maatschappelijke opdracht om de eigen bevolking hoger onderwijs te bieden.

Aangenomen dat er zich doorgaans meerdere sollicitanten per vacature aandienen, waaronder ook veel Nederlanders, zal er ongetwijfeld sprake zijn van verdringing van Nederlandse sollicitanten door buitenlandse sollicitanten.

Bijna 40% van de Nederlandse beroepsbevolking is hoger opgeleid (hbo of wo). Onder personen met een masterdiploma hbo of wo en doctoren was de arbeidsparticipatie het hoogst met 85,3 procent. De arbeidsparticipatie nam echter tussen het tweede kwartaal van 2024 en het tweede kwartaal van

¹⁴³ Bakens, J., Dijkman, S., Fouarge, D., van Guilik, N., Höfelmann, L., Meijer, R., & Pestel, N. (2025). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2030. ROA. ROA Reports Nr. 008
<https://doi.org/10.26481/umarep.2025008>

¹⁴⁴ <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2025/11/26/met-de-mondiale-demografie-mee-anticiperen-op-krimp-arbeidsaanbod-in-het-buitenland>

¹⁴⁵ Beek, Jan van de (2024) Migratiemagneet Nederland; mythen, feiten, oplossingen. Amsterdam, uitgeverij Blauwburgwal.

¹⁴⁶ <https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/wetenschappers/internationalisering-van-wetenschappers/het-aandeel-buitenlands-wetenschappelijk-personeel>

¹⁴⁷ <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/onderwijs/nederland-is-aantrekkelijk-voor-internationaal-talent>

¹⁴⁸ <https://www.scienceguide.nl/2025/12/vlaanderen-laait-zich-op-onderzoeksgebied-koloniaal-leegroven-vrezen-christendemocraten/>

2025 relatief sterk af bij personen met een masterdiploma hbo of wo en doctoren (-0,7 procentpunt)¹⁴⁹. In 2025 zijn er bijna 400.000 werklozen, waarvan 63.000 langer dan een jaar werkloos is¹⁵⁰. In 2013 was 20% van de werklozen hoogopgeleid en in 2023 was dat 31%¹⁵¹. In 2024 waren er 118.000 hoger opgeleide werklozen, waarvan 17.000 langdurig werkloos was¹⁵². Van de WW-gerechtigden -een deelverzameling van de werklozen- is 35% hoger opgeleid¹⁵³. In het licht van de aanhoudende roep om buitenlandse kenniswerkers, is het goed nota te nemen van het bestaan van het arbeidspotentieel van werklozen met hbo- of wo-achtergrond, uitgesplitst naar beroepsklasse. Van de werkloze hoger opgeleiden betreft 25% bedrijfseconomische en administratieve beroepen, 12% betreft zorg en welzijn, 6% betreft technische beroepen en 4% betreft ICT-beroepen. Alvorens buitenlandse kenniswerkers binnen te halen zou vanzelfsprekend moeten zijn dit hoger opgeleide en onbenutte arbeidspotentieel te re-integreren naar passend werk.

Een actuele grootschalige casus wat betreft opleidingsinspanning gekoppeld aan werkgelegenheid, betreft Het Nationaal Versterkingsplan Microchip-Talent als een gezamenlijke inspanning van het Rijk, de Brainportregio Eindhoven, Delft, Twente en Groningen met universiteiten alsmede hbo en mbo-opleidingen om het tekort aan technisch talent in de Nederlandse semiconductor industrie aan te pakken¹⁵⁴. Het Nationaal Versterkingsplan Microchip-Talent¹⁵⁵ is onderdeel van de rijksoverheidsinvestering van 1,7 miljard ter verbetering van het ondernemersklimaat voor de microchipindustrie (plan Beethoven). Voor het Nationaal Versterkingsplan van Microchip-talent is vanuit de Rijksoverheid incidenteel €400 miljoen beschikbaar voor een onderwijsimpuls en € 50 miljoen voor Leven Lang Ontwikkelen. Vanaf 2031 is structureel € 80 miljoen per jaar beschikbaar. Doel is het opleiden van 38.000 extra personeel waarvan 26.000 in de Brainportregio Eindhoven en de overige in Delft, Twente en Groningen. De rijksbijdrage aan Nationaal Versterkingsplan Microchip-talent valt onder de ministeries EZ en OCW. Doelgroep waarin het talent gezocht wordt zijn studenten voor initiële opleidingen, onbenut talent voor omscholing en bijscholing en internationaal talent. De Brainportregio ambieert internationalisering: “De onderwijsinstellingen in de Brainportregio, met name wo en hbo, gaan extra inzetten op het ontwikkelen van onderwijsaanbod voor het aantrekken en behouden van internationaal talent voor de semicon industrie.”¹⁵⁶ “TU/e richt zich in het nationale plan op 20 EU en Non-EU doellanden”¹⁵⁷ Brainport Eindhoven ziet graag dat als

¹⁴⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/werkenden/arbeidsparticipatie-naar-onderwijsniveau>

¹⁵⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/werklozen>

¹⁵¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/34/sterke-afname-aantal-langdurig-werklozen-in-afgelopen-10-jaar>

¹⁵² <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85312NED/table?dl=91045>

¹⁵³ <https://www.uvw.nl/assets/files/08ab98f6-dce8-4d0e-b8a6-5992fac850b2/De-arbeidsmarkt-voor-hbo-en-wo-geschoolden-in-cijfers.pdf>

¹⁵⁴ Brief minister Economische Zaken en minister OCW aan de voorzitter Tweede Kamer over Nationaal Versterkingsplan van Microchip-talent, Leven Lang Ontwikkelen (15 mei 2025)
Ministerie van Economische Zaken Vervolgadvies Nationaal versterkingsplan van microchip-talent (management samenvatting)

¹⁵⁵

https://brainporteindhoven.com/fileadmin/user_upload/Brainport_Development/Strategie/Nationaal_versterkingsplan_microchip-talent_Bijlage-4_Begroting.pdf

¹⁵⁶ De Brainport Eindhoven bijdrage aan het Nationaal versterkingsplan van microchip-talent Actielijn 1 onderwijsaanbod

https://brainporteindhoven.com/fileadmin/user_upload/Brainport_Development/Strategie/Nationaal_versterkingsplan_microchip-talent_Bijlage-1_Actielijn-1.pdf

¹⁵⁷ De Brainport Eindhoven bijdrage aan het Nationaal versterkingsplan van microchip-talent Bijlage 2 Actielijn 2 Verhogen instroomdoorstroom-uitstroom

https://brainporteindhoven.com/fileadmin/user_upload/Brainport_Development/Strategie/Nationaal_versterkingsplan_microchip-talent_Bijlage-2_Actielijn-2.pdf

randvoorwaarden worden vervuld: “de uitzonderingen in de Wet Internationalisering in Balans (WIB)”¹⁵⁸. Als onbenut talent zijn er in elk geval 5532 werkloze WW-gerechtigde ICT-ers¹⁵⁹ voor wie er de laatste jaren minder arbeidsmarktkrapte geldt. Zou de vraag niet allereerst moeten zijn hoeveel Nederlandse aspirant studenten met een N&T eindexamenprofiel vwo alsmede studenten in technische en natuurwetenschappelijke opleidingen voor deze toekomstige banen opgeleid kunnen worden, alvorens het schepnet uit te werpen om vooral buitenlands talent aan te trekken? De vraag vanuit de industrie en het economisch belang bij die microchip industrie mag niet betekenen dat het belang om allereerst de Nederlandse beroepsbevolking op te leiden voor de beschikbare of voorzienbare werkgelegenheid veronachtzaamd wordt. Dat geldt niet alleen vanwege een hogere blijfkans van Nederlandse afgestudeerden dat het Tweede Kamerlid Postma (NSC) als argument in het commissiedebat over de halfgeleider-industrie gaf¹⁶⁰, maar ook vanwege het algemene belang bij een optimale aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt zodat het beroep op de sociale zekerheid zo laag mogelijk blijft.

Voor buitenlandse werknemers die tijdelijk in Nederland werken en meer dan € 46.660 per jaar verdienen geldt de expatregeling van de belastingdienst die erop neerkomt dat 30% van hun loon door buitenlandse kenniswerkers/expats belastingvrij ontvangen wordt¹⁶¹. Dat heeft niet alleen tot grotere toestroom van deze immigranten geleid¹⁶², maar betekent ook dat zij een aanzienlijk hogere koopkracht hebben dan gelijk gesalarieerde Nederlanders. Dat vertaalt zich naar verdringing van Nederlandse starters op de koopwoningenmarkt in regio's met veel hoogopgeleide buitenlanders¹⁶³. Het is kwalijk dat Wennink in zijn rapport aan de minister EZ aanbeveelt om deze fiscale expatbevoordeling te versterken en het ook financieel aantrekkelijk te maken voor studenten van buiten de EU om hier STEM-opleidingen (natuurwetenschap en techniek) te volgen. Dergelijke financiële begunstiging van buitenlanders zet Nederlanders op achterstand.

De politieke partijen zijn verdeeld over Engelstalig HO en internationale studenteninstroom. NSC die de meest uitgewerkte visie hierop had, is van het politieke toneel verdwenen. D66 staat maximale beleidsvrijheid van de HO-instellingen voor. PVV en VVD willen sterke sturing. PVV wil maximale inperking van studiemigratie en wil Nederlandstalige bacheloropleidingen. VVD wil capaciteitsbekostiging en aansluiting daarmee op de arbeidsmarktbehoefte en internationalisering voor zover arbeidsmarktbehoefte daarom vraagt¹⁶⁴.

Conclusie: verdringing door internationalisering ondoelmatig voor Nederlanders

De internationale diplomamobiliteit in het hoger onderwijs vertoont een sterke disbalans. De studie-immigratie is met 131.000 internationale diplomastudenten (bijna 17% van de studenten) in

¹⁵⁸ De Brainport Eindhoven bijdrage aan het Nationaal versterkingsplan van microchip-talent

¹⁵⁹ <https://arbeidsmarktinzicht.nl/nederland/ict-beroepen>

¹⁶⁰ “Is het niet slimmer om te kijken hoe je het aantal Nederlandse studenten aan universiteiten kan blijven verhogen, zodat die een bètastudie kunnen doen? We weten immers zeker dat dat studenten zijn die echt een grote kans hebben om hier te blijven.” Verslag commissiedebat EZ Tweede Kamer 3 september 2025

¹⁶¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inkomstenbelasting/belastingvoordeel-buitenlandse-werknemers>

¹⁶² <https://esb.nu/hervorming-expatregeling-heeft-tot-aanzienlijke-toename-migranten-geleid/>

¹⁶³ <https://www.nvm.nl/media/tvajib1un/20250918-nvm-rapport-internationals-woningmarkt-light.pdf>

¹⁶⁴ Zie appendix met overzicht van de 5 grootste partijen verkiezingen 2025 over studiemigratie en internationalisering

Nederland ongeveer vijf keer zo groot als de studie-emigratie. Van de internationale diplomastudenten is $\frac{3}{4}$ afkomstig uit Europa (EER) en de resterende $\frac{1}{4}$ uit de rest van de wereld. De groei vlakt momenteel af.

Verengelsing van opleidingen en internationalisering van studenten (en staf) brengen verschuivingen teweeg. Dat betreft de opleidingskosten versus de baten van het hoger onderwijs. Het betreft voor Nederlanders het gedwongen gebruik van het Engels als onderwijstaal en tweede taal, in plaats van het Nederlands dat wettelijk de onderwijstaal is en eerste taal is. Het betreft ook inhoudelijke aanpassingen van onderwerpen en studiemateriaal. En het betreft verdringing van Nederlanders door buitenlanders bij selectieve toelating tot opleidingen en bij toetreding tot de arbeidsmarkt.

Een bekostigingssysteem dat studentenaantallen en aantallen diploma's via aandeel in de variabele bekostiging in de rijksbijdrage honoreert, lokt uit tot maximaal binnenhalen van buitenlandse (EER-)studenten, hetgeen uiteindelijk in een lagere bekostiging per student voor alle HO-instellingen heeft geresulteerd. Die concurrentie tussen HO-instellingen om het aantrekken van (buitenlandse) studenten is niet doelmatig.

Doordat de opleidingskosten van EER-studenten ten laste van Nederland komen, is een legitieme vraag of de baten wel opwegen tegen de kosten van het opleiden van buitenlandse diplomastudenten. Voor de rijksoverheid bestaan die baten uit belastinginkomsten voor zover de buitenlandse alumni in Nederland werkzaam blijven. De buitenlandse EER-alumni voor wie de rijksoverheid via de rijksbijdrage onderwijs de HO-opleiding bekostigt, hebben een lagere blijfkans dan de niet-EER-alumni. Schattingen van de netto fiscale bijdrage van het cohort HO-ingeschreven buitenlandse studenten komen cumulatief over hun levensloop uit op geschat ongeveer 4,5 miljard. Het bedrijfsleven wordt financieel beter van internationalisering van opleidingen doordat het arbeidspotentieel toeneemt. Daarom hamert het ook stelselmatig op de noodzaak om buitenlandse werknemers met belastingvoordelen binnen te halen. Dat kan de arbeidvoorwaarden en daarmee de loonkosten op termijn verlagen. In dit overbevolkte land staan er maatschappelijke nadelen van internationalisering tegenover de geschatte overheidsbaten op de zeer lange termijn en voordelen voor het bedrijfsleven op de korte termijn. Dit nadeel betreft verdringing van Nederlanders uit opleidingen, banen en huisvesting.

Het Engels als onderwijstaal impliceert verdringing van de Nederlandse taal. Indirect bewijs, ontleend aan taalwetenschappelijk en cognitief psychologisch onderzoek, wijst uit dat een tweede taal als onderwijstaal het onderwijsleerproces bemoeilijkt, zowel voor de niet-Engelstalige docent als studenten. In quasi-experimenteel vergelijkend onderzoek naar de effecten van onderwijstaal op studieprestaties wordt dit in een deel van de gevallen bevestigd, maar ook wordt in een deel van de gevallen geen nadelig effect gevonden.

Het Nederlands is als academische taal in veel opleidingssectoren sterk verdrongen door het Engels. Dat betekent ook dat van de wettelijk verplichte bevordering van de Nederlandse taalvaardigheid weinig terecht kan komen.

De Wet internationalisering in balans stelt randvoorwaarden voor Engelstalige bacheloropleidingen, maar niet voor Engelstaligheid en internationalisering van masteropleidingen terwijl de verengelsing juist daarin veel verder is doorgeschoten. Doordat de Toets anderstalig onderwijs onder druk van de Tweede Kamer niet van toepassing zal zijn op het bestaande Engelstalige opleidingsaanbod, is de WIB tandeloos geworden.

Voor verdringing bij de toegang tot opleidingen bestaat wel indirect, maar weinig direct bewijs, bij gebrek aan goed opgezet onderzoek. Zodra er meer kandidaten dan plaatsen zijn en/of er sprake is van selectie bij de toegang tot opleidingen, ontstaat verdringing. Uit een aantal feiten valt wel af te

leiden dat Nederlandse kandidaten of bachelor-gediplomeerden verdrongen worden door buitenlanders.

Voor verdringing van Nederlandse afgestudeerden door buitenlanders op de arbeidsmarkt valt te vrezen in die sectoren waar substantiële aantallen buitenlanders worden opgeleid terwijl het arbeidsmarktperspectief niet gunstig is. Ook valt hiervoor te vrezen als de krapte op de arbeidsmarkt verdwijnt door daling van de conjunctuur.

Vanuit perspectief van de Nederlandse student en docent is de grootschalige instroom van buitenlandse studenten niet doelmatig. Het gedwongen onderwijs in het Engels als tweede taal, meer concurrentie bij selectieve toelating tot numerus fixus opleidingen en masteropleidingen en bij universitaire banen, werkt logischerwijs in hun nadeel. Kennisoverdracht en kennisverwerking in een tweede taal leveren een grotere cognitieve belasting. Nederlandse docenten en studenten zijn opgezaald met een gemankeerd taalsysteem. Hoewel onderzoeksbevindingen niet eensluidend zijn over een negatief effect daarvan op de studieprestaties, zijn er wel Nederlandse onderzoeken die dit nadelige effect aantonen. Daarbij zorgen grotere aantallen studenten en meer heterogeniteit van de onderwijsgroepen voor hogere werklast voor docenten. De toestroom van internationale studenten veroorzaakt bij selectie(ve masters) en beperkte plaatsingscapaciteit onafwendbaar voor verdringing van Nederlandse studenten bij de toelating tot opleidingen.

Vanuit perspectief van de Nederlandse Staat is inzake de EER-studenten de vraag in hoeverre de opleidingskosten via belastingopbrengsten later worden terugverdiend. Tevens is de vraag of de uitbreiding van afgestudeerden met buitenlanders op termijn en in laagconjunctuur niet leidt tot grotere werkloosheid en meer beroep op de sociale zekerheid. Bij berekening van de netto fiscale opbrengst van studie immigratie wordt stilzwijgend uitgegaan van de assumptie dat er voldoende arbeidsplaatsen zijn en blijven waardoor er geen verdringing van Nederlandse afgestudeerden door internationale alumni plaatsvindt. De vraag is hoe realistisch die aanname is. De eerste tekenen van het verdwijnen van de krapte aan personeel dienen zich al aan. Dat zou een reden moeten zijn om extra kritisch te zijn op internationale studenteninstroom in het hoger onderwijs.

Alleen vanuit perspectief van werkgevers is er altijd voordeel bij ongebreidelde toename van het arbeidspotentieel met buitenlanders. Niet alleen om te voorzien in personeelstekorten, maar ook om meer concurrentie tussen werknemers te creëren, een hogere selectiedrempel te kunnen hanteren en de loonkosten te verlagen door de arbeidsvoorwaarden te kunnen drukken. Dat Nederlanders uiteindelijk buiten spel gezet worden, is bewezen in de productie-industrie in de jaren '60 en '70 waarin gastarbeiders te werk werden gesteld en momenteel in de agrarische sector en distributiesector waarin grootschalig arbeidsmigranten worden ingezet, terwijl er 400.000 werklozen zijn. Ondernemers en werkgevers hebben er geen moeite mee de keerzijde van uitbreiding van hun arbeidspotentieel, waaronder onderbenutting en werkloosheid van Nederlanders en woningnood, af te wentelen op de maatschappij.

Verengelsing van HO-opleidingen toetsen aan doelmatigheid om ondoelmatige buitenlandse studie immigratie te voorkomen, zou ook het bestaande Engelstalige opleidingsaanbod moeten betreffen. Om doelmatigheid van Engelstalig hoger onderwijs en internationale studenteninstroom te beoordelen, zou gericht monitoronderzoek ingezet moeten worden op verdringing van Nederlanders door buitenlanders, in zowel opleidingen als werk. Er zijn duidelijke signalen die op verdringing wijzen. Het Nederlandse hoger onderwijs moet niet ten prooi vallen aan internationale scoringsdrang van de HO-instellingen en aan werkgeversbelangen bij ongebreidelde groei van het arbeidspotentieel. De maatschappelijke opdracht om Nederlandse jongeren hoger op te leiden voor toetreding tot de arbeidsmarkt zou uitgangspunt moeten zijn, maar dreigt bij doorgeslagen verengelsing en internationalisering uit zicht te raken. Het hoger onderwijs verliest dan aan doelmatigheid.

Appendix

Tabel Standpunten van de 5 grootste politieke partijen volgens verkiezingsprogramma's 2025

Partij	Standpunt inzake internationalisering studiemigratie en Engelstalig onderwijs
D66 (26 zetels)	D66 wil dat onderwijsinstellingen de ruimte hebben om zelf te bepalen hoe zij met internationalisering omgaan. Engels mag de voertaal van een opleiding in Nederland zijn, mits het van meerwaarde is. De inhoud van het vakgebied en de arbeidsmarkt zijn daarvoor belangrijke factoren. Financiële prikkels om op Engelstalig onderwijs over te stappen gaan uit de bekostiging van het onderwijs. D66 wil internationaal toptalent naar Nederland halen. We zetten ons ook in om wetenschappelijk talent in Nederland te houden.
PVV (26 zetels)	De PVV wil een maximale inperking van studiemigratie naar ons land. Ons onderwijs is er voor de Nederlanders, niet voor buitenlandse studenten die na hun studie weer vertrekken. Bacheloropleidingen moeten weer volledig in het Nederlands worden gegeven.
VVD (22 zetels)	Om de aansluiting op de arbeidsmarkt te verbeteren gaat de overheid meer sturen op de verdeling van aantallen studenten over opleidingen. De bekostiging moet gebaseerd worden op de capaciteit. We gaan instellingen vragen meer samen te werken, zich te profileren op thema's en minder te concurreren op studentenaantallen. We stimuleren hogescholen en universiteiten om op te leiden voor de arbeidsmarktbehoefte en laten een deel van de bekostiging afhangen van het baanperspectief van afgestudeerde studenten. Kiezen voor het juiste internationaal talent: Internationaal talent is belangrijk voor onze kenniseconomie, zeker in sectoren met een arbeidsmarkttekort. Maar we kunnen het aantal internationale studenten niet ongericht laten groeien. Daarom moeten we dat beperken tot studenten, wetenschappers en kenniswerkers in vakgebieden waar we een tekort hebben en die we hard nodig hebben zoals technologie, bètawetenschappen, AI en wiskunde. We beperken het aantal internationale studenten in andere sectoren.
Groenlinks / PvdA (20 zetels)	Grip op internationalisering. We steunen de voorstellen vanuit de hogescholen en universiteiten om beter te sturen op de internationalisering van het onderwijsaanbod. Stabiele en toereikende bekostiging vanuit de overheid is hierbij van groot belang zodat er minder prikkels komen om onderling te concurreren.
CDA (18 zetels)	Regionale vaststelling van het aantal benodigde internationale studenten.

De meest extreme standpunten over studiemigratie worden ingenomen door de PVV en D66. De PVV stelt zich op het standpunt dat het Hoger Onderwijs voor de Nederlanders is en staat een maximale rem op internationale studiemigratie voor. De PVV is ook mordicus tegen de Engelstaligheid van HO-opleidingen. D66 is voorstander van maximale vrijheid en ruimte voor de HO-instellingen om hun internationaliseringsbeleid vorm te geven. D66 vindt dat Engelstaligheid van opleidingen wel een meerwaarde moet hebben. De andere drie grootste partijen spreken zich in hun verkiezingsprogramma niet uit over het Engels als onderwijstaal.

De VVD wil sturen op internationale studenteninstroom met het oog op arbeidsmarktbehoeften vanuit bedrijfsbelangen. Dat betekent differentiëren van internationalisering naar opleidingssector. Het CDA staat sturing op regionale behoeften voor vanuit belang van het MKB.

De inzet van studiemigratie door HO-instellingen in onderlinge concurrentie om rijksbekostiging, wordt door D66, Groenlinks/PvdA en VVD afgekeurd.